T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

YARATICI EV ORTAMININ VE YARATICI DÜŞÜNMEYİ ÖĞRENME MOTİVASYONLARININ ÇOCUKLARIN YARATICILIKLARINA ETKİSİ

ARZU ATALAY

TEZ DANIŞMANI

DR.ÖĞR. ÜYESİ FATİH DERELİ

EDİRNE 2023

Tezin Adı: Yaratıcı Ev Ortamının ve Yaratıcı Düşünmeyi Öğrenme Motivasyonlarının Çocukların Yaratıcılıklarına Etkisi

Hazırlayan: Arzu ATALAY

ÖZET

Bu araştırmanın amacı okul öncesi dönem çocuklarının, yaratıcı ev ortamının ve yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonlarının çocukların yaratıcılık potansiyellerine etkisini incelemektir. Bu kapsamda çocukların yaratıcı ev ortamları, yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonları ve çocukların yaratıcılık potansiyelleri incelenmiş ve birbiriyle ilişkileri ele alınmıştır. Bu araştırmanın modeli nicel araştırma yöntemlerinden korelasyon araştırma olarak belirlenmiştir. Kartopu örneklem yöntemine göre belirlenen araştırmanın çalışma grubunu, İstanbul'da bağımsız anaokullarında görev yapan 12 öğretmen, öğretmenlerin sınıflarında eğitime devam eden 103 çocuk ve bu çocukların anne babaları oluşturmuştur. Araştırmada veri toplamak için Yaratıcı Düşünmeyi Öğrenme Motivasyonu Ölçeği, Yaratıcı Ev Ortamı Ölçeği ve Yaratıcılık Potansiyelinin Ölçülmesi Testi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, çocukların yaratıcılık potansiyeli puanları ile yaratıcı ev ortamı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Çocukların yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonlarının yaratıcılık potansiyellerine etkisine bakıldığında Grafik Iraksak Düşünme, Grafik Yakınsak Düşünme ve Sözel Yakınsak Düşünme arasında anlamlı bir fark bulunurken Sözel Iraksak Düşünme alanında fark bulunamamıştır. Çocukların yaratıcı ev ortamı ile yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonları arasında ilişki bulunmuştur. Çocukların cinsiyetleri ile grafik ve sözel ıraksak düşünme ile sözel yakınsak düşünme stili arasında anlamlı bir fark bulunamazken grafik yakınsak düşünme stili ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: yaratıcılık, ev ortamı, yaratıcı düşünme, öğrenme motivasyonu

Thesis Title: The Effect of Creative Home Environment and Creative Thinking Motivations on Children's Creativity Potantial

Owner: Arzu ATALAY

ABSTARCT

The aim of this research is to examine the effects of preschool children, their creative home environment and their motivation to learn to think creatively on their creativity potential. In this context, children's creative home environments, their motivation to learn to think creatively, and children's creativity potentials were examined and their relations with each other were discussed. The model of this research was determined as correlation research, one of the quantitative research methods. The study group of the research, which was determined according to the snowball sampling method, consisted of 12 teachers working in independent kindergartens in Istanbul, 103 children continuing their education in teachers' classrooms, and their parents.In order to collect data in the research, Creative Home Environment Scale, Creative Home Environment Scale and Evaluation of Potential Creativity. According to the results of the research, there is a statistically significant relationship between children's creativity potential scores and creative home environment scores. Considering the effect of children's motivation to learn to think creatively on their creativity potential, there was a significant difference between Graphical Divergent Thinking, Graphical Convergent Thinking and Verbal Convergent Thinking, but no difference was found in Verbal Divergent Thinking. A relationship was found between the creative home environment of children and their motivation to learn to think creatively. While no significant difference was found between the genders of the children and between graphic and verbal divergent thinking and verbal convergent thinking style, a significant difference was found between graphic convergent thinking style and gender.

Keywords: creativity, home environment, creative thinking, motivation to learn

ÖNSÖZ

Tez sürecimde beni cesaretlendirmesiyle tezimi ileriye taşımama rehberlik eden, tecrübelerinden faydalandığım, her zaman desteğini hissettiğim danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Fatih DERELİ'ye bu yolda gösterdiği emeği, sabrı ve hoşgörüsü için teşekkürlerimi sunarım. Öğrenme yolcuğumdaki bana gösterdiği destekleyici yaklaşımı ile iyi bir araştırmacı olma yolunda örnek olduğundan dolayı değerli hocama teşekkür ederim.

Tez jürimde yer almayı kabul eden, değerli fikirleriyle tezime katkılar sunan Prof. Dr. Yeşim FAZLIOĞLU ve Doç. Dr. Nur AKCANCA'ya önerilerinden dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Tez sürecimin en keyifli kısmı, veri toplama sürecinde tanıştığım yüzü aşkın çocukla bir arada olmaktı. Yaratıcı fikirleriyle bana ilham olan çocuklara, ailelerine ve araştırmama destek olan öğretmen arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Lisans eğitiminde ev arkadaşım, yüksek lisansta yol arkadaşım olan canım dostum Öznur ARSLAN NİZAM seninle öğrenmek çok keyifliydi, desteğin için teşekkür ederim.

Hayatımın her alanında beni hep destekleyen, sevgilerini her daim hissettiğim kıymetli annem, babam ve abime gösterdikleri sabır ve destekleri için teşekkürlerimi sunarım.

Tez sürecimin en yoğun olduğu dönemde birlikte bir yola çıktığımız, hayatımı güzelleştiren biricik eşim Oğuzhan; beni hep desteklediğin, hayallerime ortak olduğun, ara sıra yerlere düşen enerjimi arttırdığın, yorulduğumda nefes olduğun için iyi ki varsın, desteğin için teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **I**

ABSTARCT ..... **II**

ÖNSÖZ ..... **III**

KISALTMALAR ..... **VIII**

1.GİRİŞ **1**

1.1.Problem 1
1.2.Amaç 4
1.3.Önem 4
1.4.Sayıltılar 5
1.5.Sınırlılıklar 5

2.İLGİLİ ALAN YAZIN **7**

2.1.Yaratıcılık Kavramı 7
2.1.1. Yaratıcılık 7
2.1.2. Yaratıcı Düşünme 8
2.2. Yaratıcılığın Boyutları 9
2.2.1. Akıcılık 9
2.2.2. Esneklik 9
2.2.3. Özgünlük (Orijinallik) 9
2.2.4. Ayrıntılama (Detaylara Girme) 9
2.3. Yaratıcılığa Ait Süreçler 10
2.3.1. Algı 10
2.3.2. İmge 10
2.3.3. Duygu 10
2.3.4. Simgeler 10
2.3.5. İmgelem (Hayal zenginliği) 10
2.3.6. Mecaz 11
2.4. Yaratıcı Düşünme Kuramları 11
2.4.1. Psikoanalitik Yaratıcı Düşünme Kuramı 11

2.4.2. Algısal Yaratıcı Düşünme Kuramı 11
2.4.3. Gestalt Yaratıcı Düşünme Kuramı 11
2.4.4. İnsancıl (Hümanistik)Yaratıcı Düşünme Kuramı 12
2.4.5. Faktöryalist Yaratıcı Düşünme Kuramı 12
2.4.6. Çağrışım Yaratıcı Düşünme Kuramı 12
2.4.7. Çoklu Zekâ Yaratıcı Düşünme Kuramı 13
2.5.Yaratıcı Düşünme Sürecine Ait Modeller 13
2.5.1.Gelenkesel Model 13
2.5.1.1.Hazırlık Aşaması 13
2.5.1.2.Kuluçka Aşaması 13
2.5.1.3.Aydınlanma Aşaması 14
2.5.1.4.Gerçekleşme Aşaması 14
2.5.2.Kesişme Modeli 14
2.5.3.Bileşen Modeli 14
2.5.4.Geneplore Modeli 15
2.6. Erken Çocuklukta Yaratıcılığın Gelişimi 15
2.7. Yaratıcı Kişilik Özellikleri 16
2.8.Yaratıcılığı Etkileyen Etmenler 17
2.8.1. Gelişimsel Etmenler 17
2.8.1.1.Kalıtım 17
2.8.1.2.Cinsiyet 18
2.8.1.3.Doğum Sırası 18
2.8.1.4.Zekâ 19
2.8.1.5.Kişilik 19
2.8.1.6.Yaş 19
2.8.2. Toplumsal Etmenler 20
2.8.2.1.Çevre 20
2.8.2.2.Sosyoekonomik Düzey 20
2.8.2.3.Aile 21
2.8.2.4.Okul 21
2.9. Yaratıcılığın Ölçülmesi 22
2.10. İlgili Yurt İçi ve Yurt Dışı Çalışmalar 22

3.YÖNTEM 31

3.1. Araştırmanın Modeli 31

3.2. Araştırmada Evren ve Örneklem Seçimi 31

3.3. Veri Toplama Araçları 32

3.3.1.Yaratıcı Düşünmeyi Öğrenme Motivasyonu Ölçeği (Motivation to Learn Creative Thinking Scale) 32

3.3.2. Yaratıcı Ev Ortamı Ölçeği (Creative Home Environment Scale) 34

3.3.3.Yaratıcılık Potansiyelinin Ölçülmesi Testi (Evaluation Potantial of Creativity- EPoC) 35

3.4. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması 36

3.5. Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması 37

4.BULGULAR 40

5.SONUÇ VE TARTIŞMA 46

6.ÖNERİLER 53

KAYNAKÇA 55

EKLER 67

EK 1 YARATICI DÜŞÜNMEYİ ÖĞRENME MOTİVASYONU ÖLÇEĞİ 67

EK 2 YARATICI EV ORTAMI ÖLÇEĞİ 68

EK 3 YARATICILIK POTANSİYELİNİN ÖLÇÜLMESİ TESTİ UYGULAMA İZNİ 69

EK 4 YARATICI DÜŞÜNMEYİ ÖĞRENME MOTİVASYONU ÖLÇEĞİ İZNİ 70

EK 5 ETİK KURUL ONAYI 71

EK 6 YARATICILIK POTANSİYELİNİN ÖLÇÜLMESİ TESTİ EĞİTİMİ 73

EK 7 MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI ARAŞTIRMA İZNİ 74

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Ölçeklerin geneline ilişkin Kolmogorov- Smirnov analizi ve basıklık, çarpıklık değerleri 37

Tablo 2. Yaratıcılık Potansiyelinin Ölçülmesi Testi alt boyutlarına ilişkin Kolmogorov- Smirnov analizi ve basıklık, çarpıklık değerleri..... 38

Tablo 3. Çocukların ölçeklerden aldıkları puanlara ait betimleyici istatistikler 40

Tablo 4. Çocukların yaratıcılık potansiyelleri ile yaratıcı ev ortamı puanları arasındaki ilişkili örneklem t testi sonuçları 42

Tablo 5. Çocukların yaratıcılık potansiyelleri ile yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonları arasındaki ilişkiye dair ilişkili örneklem t testi sonuçları..... 43

Tablo 6. Çocukların yaratıcı ev ortamı ile yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonu arasındaki ilişkiye ilişkin ilişkili örneklem t testi analizi sonuçları 44

Tablo 7. Çocukların yaratıcılık potansiyelleri ile cinsiyetleri arasındaki ilişkiye ilişkin bağımsız örneklem t testi sonuçları..... 45

Tablo 8. Çocukların yaratıcılık potansiyellerinin kız ya da erkek olma durumunagöre farklılaşmasına ilişkin korelasyon testi sonuçları…… ...45

KISALTMALAR

Ed.: Editör

EPoC: Yaratıcılık Potansiyelinin Değerlendirilmesi Testi

f: Frekans

N: Katılımcı Sayısı

p: Anlamlılık

Ss: Standart sapma

1.GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın yapılma nedenlerine değinen problem, amaç, önem, kuramsal çerçeve, sayıltılar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1.Problem

Değişen yüzyılla birlikte bireylerde aranan özellikler hafıza becerileri, bilgi düzeyleri değil yaratıcı kişilik özelliklerine sahip olunmasıdır (Sternberg ve Lubart, 2000). Yaratıcılık becerisi, bireylerin yaşamlarına yeni anlamlar kazandırması ve süratle değişen toplumsal yaşama ayak uydurabilmeleri adına önem kazanmıştır (Craft vd., 2001). Bu noktada da bireylerin yaratıcı olma kapasitesinin, yaşam kalitesiyle sıkı bir şekilde bağlantılı olduğu bilinmektedir (Corozza, 2019).

Günlük sorunlara yeni ve yararlı fikirler ve çözümler üretme yeteneği, yaratıcılığın önemli bir yeterliliğidir (Torrance, 1970). Yaratıcı potansiyel, yeni fikirler üretme yeteneği olarak adlandırılır. Yaratıcı potansiyel, bireyin bilişsel kapasitesini, kişiliğini, motivasyonunu ve çevresini hesaba katan olanaklarını ifade eder (Besançon ve Lubart, 2015).

Çocuklar, bebekliklerinden sonra bilişsel olarak hızlı bir şekilde büyümeye devam ederken fiziksel olarak da istikrarlı bir şekilde büyümeye devam ederler. Aynı zamanda duyusal yeteneklerini kullanarak kendilerini çevreleyen çevreye uyum sağlamaya ve keşfetmeye başlarlar. Özellikle yaşamın ilk yılları yaratıcı potansiyelin gelişimi için çok önemli olduğu ve yaratıcı hayal gücünün okul öncesi yıllarda zirve yaptığı çocukların genellikle daha "resmi" eğitime başladıklarında düştüğü yönündeki kanıtlar kayda değerdir (Torrance,1972). Okul öncesi dönem çocuğun doğumundan ilköğretim çağına kadar devam etmekte olan çocukların ilk altı yaşını kapsayan çok önemli bir dönemdir. Çocuğun özbakım becerilerinde kendi kendine yetmeye başlayarak bağımsızlaştığı, bilişsel, dil, motor, sosyal ve duygusal alanlarda gelişmeler gösterdiği, karakteristik yapısının da genel olarak belli olmaya başladığı bir dönemdir. Bu yıllar içerisinde çocuğun kazandığı davranışlar geri kalan yaşamında da sürdürülmektedir Can Yaşar ve Aral, 2010). Okul öncesi dönem yaratıcılık ortaya çıkması ve gelişimi bakımından da hayati önem göstermektedir (Kuru Turaşlı, 2012).

Alder(2004) motivasyonu, uzun süreli ve yaratıcı bireylerde olan oldukça özel kişilik özelliği olarak ifade etmektedir (Akt. Ayden ve İşgüzar, 2016). Amaible

(1998)'ye göre yaratıcılığın üç bileşeni alan bilgisi, yaratıcı düşünce ve içsel motivasyondur. Amaible bu üç bileşenden birinin eksik oluşunun yaratıcılığı kısıtlayacağını ifade eder. Özellikle de motivasyona işaret ederek yaratıcı düşünceyi ve alan bilgisini destekleyen unsurun motivasyon olduğunu ortaya koyarak motivasyonun önemine vurgu yapmıştır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde Radwan (2004)'ın bulgularına göre yaratıcılık ve motivasyon arasındaki pozitif ilişkinin nedeni olarak motivasyonu yüksek olan çocukların her zaman daha fazla anlama ve öğrenme isteğine sahip olmaları olduğunu ortaya koymuştur. Adams (2007) çalışmasında çocukların motivasyonunun ve bilgilerinin gelişmesi için eğitimciler, yazılı müfredatın ötesinde çocuklara özgürce düşünmelerine izin veren ortamlar yaratmalıdırlar. Günlük öğretim uygulamalarına yaratıcılık katmak çocuklara standart eğitimin gerektirdiği belli gelişim alanlarını değil tüm potansiyellerini geliştirme fırsatları verilmesini sağlayacaktır.

Çocuklar erken çocukluk dönemlerinde çevresiyle girdiği etkileşimle birlikte yaşama hazırlanırken aynı esnada düşünme yapıları, tutumları ve davranışları da etkilenmektedir. Aile ortamı çocuğun hayatının ilk başlangıcı olan ortamdır. Ev ortamı çocuğun özgün, farklı, üretken ve nitelikli düşünmesine aynı zamanda yaşamının ilerleyen dönemlerine sağlam temeller atmasına destek olacak olan ortam olarak görülmektedir. Ev ortamında bulunan zengin öğrenme materyalleri, anne babanın çocuğa olan tutumu, çocukların düşüncelerini özgür bir şekilde sunma olanağı çocuğun özgün düşünmesi ve hayal kurmasına zemin hazırlayacak yaratıcı düşünme ortamı için oldukça önemli etmenlerdir (Kemple & Nissenberg, 2000). Okul öncesi çocuklarının gelişimlerinde ev ortamlarının önemli bir yeri olduğu birçok araştırmacı tarafından çalışmalarla da desteklenmiştir (Koslinski & Bartholo, 2020; Koslinski, Gomes, Rodrigues, Andrade, & Bartholo, 2022).

Alanyazın incelendiğinde yaratıcı ortam bağlamında yapılan çalışmalara ulaşılmış, okul öncesi eğitim kurumlarındaki yaratıcı ortamlar ve bu ortamların çocukların yaratıcı düşünme becerisine yönelik yapılan çalışmalar (Polat, 2014; Yuvacı, 2017; Karlıdağ, 2018) mevcut olmakla birlikte okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcı ev ortamı ve yaratıcılıkları üzerine herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Okul öncesi çocuklarının ev ortamı yaratıcılıklarını değerlendirmek

için kullanılan ölçeklere bakıldığında İnce Aracı, Dağlıoğlu ve Halat (2022) tarafından geliştirilen "Yaratıcılığı Destekleyici Ev Ortamı Ölçeği" ile sınırlı olduğu görülmüştür. Okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonları ve yaratıcılıkları üzerine herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Alanyazında okul öncesi çocuklarının motivasyon düzeyleri ile farklı değişkenlerin (Özbey, 2017; Özbey, 2018; Özbey ve Aktemur Gürler, 2019; Özbey ve Köyceğiz,2019; Gözübüyük ve Özbey, 2019; Gözübüyük ve Özbey, 2020) ele alındığı çalışmalar ve motivasyon düzeyleri ile yaratıcılıklarının (Gayret, 2021) incelendiği bir araştırma mevcuttur. Okul öncesi çocuklarının yaratıcılıkları ile farklı değişkenlere yönelik araştırmalar olmasına rağmen ev ortamı yaratıcılığı ve yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonunu ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Çocukların yaratıcılık potansiyelinin geliştirilmesi adına okul öncesi dönemin önemli olduğu bu sebeple çocukların yaratıcılıklarına etki eden etmenlerin ne denli etkili olduğunun belirlenmesi ve geliştirilmesine yönelik iyileştirmeler yapılması gerekli olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmada da çocukların dünyaya gözlerini açtıklarından itibaren içindeki bulundukları çevre olan ev ortamı yaratıcılığının ve yaratıcılık potansiyelinde de etkili olduğu düşünülen yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonunun çocukların yaratıcılık potansiyellerine etkisi incelenecektir. Bu araştırmanın problem cümlesi "Okul öncesi dönem çocuklarının, yaratıcı ev ortamının ve yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonlarının çocukların yaratıcılık potansiyellerine etkisi nedir?" şeklinde ortaya koyulmuştur.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

1. Çocukların yaratıcılık potansiyeli puanları ile yaratıcı ev ortamı puanları arasında ilişki var mıdır?
2. Çocukların yaratıcılık potansiyeli puanları ile yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonu puanları arasında ilişki var mıdır?
3. Çocukların yaratıcı ev ortamı puanları ile yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonu puanları arasında ilişki var mıdır?
4. Çocukların yaratıcılık potansiyeli puanları ile cinsiyetleri arasında ilişki var mıdır?

1.2.Amaç

Okul öncesi dönem çocuklarının sahip olduğu yaratıcılık becerilerinin, ilerleyen yıllardaki yaşamları adına mutluluğun zemini ve yaşamda karşılaşabilecekleri problemlerin üstesinden gelebilecekleri bir beceri eğitimi olduğu düşünüldüğünden okul öncesi dönemde yaratıcı düşünme alanına ilişkin yapılan çalışmaların büyük önemi olduğu görülmüştür (Can Yaşar ve Kaya, 2019). Okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcılıklarını belirlemek, yaratıcılık düzeylerini etkileyen etmenlerin ne denli etkili olduğunu ortaya koymakla beraber çocukların yaratıcılık potansiyellerini geliştirebilecekleri düşünülmektedir. Çocukların var olan yaratıcılık potansiyellerini geliştirerek daha mutlu bireyler, yaşamının ilerleyen dönemlerinde de yaratıcı düşünme becerisine sahip ve değişen yüzyıla ayak uydurabilen kişiler olarak hayatlarına devam edecekleri düşünülmektedir.

Bu araştırmadaki amaç okul öncesi dönem çocuklarının, yaratıcı ev ortamının ve yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonlarının çocukların yaratıcılık potansiyellerine etkisini incelemektir. Bu kapsamda çocukların yaratıcı ev ortamları, yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonları ve çocukların yaratıcılık potansiyelleri incelenmiş ve birbiriyle ilişkileri ele alınmıştır.

1.3.Önem

Yaratıcı düşünme, 21.yüzyıl bireylerinden beklenen becerilerdendir (Parentship for 21st Century Learning-P21, 2019). Yaşadığımız yüzyılla birlikte sorgulamak, araştırmak, karşılaşılan sorunlara farklı açılardan bakabilmek gibi eylemler gerekli hale gelmiştir. Değişen dünyaya ayak uydurmak ve değişimin içerisinde kalmak adına yaratıcı düşünme önemli bir yer tutmaktadır (Toy, 2012).

Her çocuğun doğduğu andan itibaren yaratıcılık potansiyeli taşıdığı bilinirken (Gardner, 1993) yaratıcılık potansiyelinin en üst düzeylere ulaştığı okul öncesi dönemin yaratıcılık gelişimi için en kritik zamanlar olduğu bilinmektedir (Torrance, 1972). Bundan dolayı okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcılık potansiyellerini belirlemek, yaratıcılık potansiyellerine etki eden etmenlerle ilişkilerini anlamlandırmak ve gelişimlerine katkıda bulunmak adına önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmış olan "Yaratıcı Düşünmeyi Öğrenme Motivasyonu Ölçeği"nin okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonlarını ölçme açısından Türkiye'de önemli bir ihtiyacı karşılayacağı, çocukların yaratıcılıklarını sergilemede önemli bir etmen olan yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonlarını keşfetmeye imkan sunacağı ve öğretmenler tarafından yapılan bu keşifle birlikte çocukların yaratıcı düşünmelerini desteklemelerinde önemli bir ölçme aracı olacağı düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmış olan "Yaratıcı Ev Ortamı Ölçeği"nin okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcı ev ortamını ölçme bakımından Türkiye'de kısıtlı olan alanyazına katkı sağlayacağı, çocukların yaratıcılıkları üzerinde etkili ortamlardan biri olan ev ortamının yaratıcılığını belirleyeceği aynı zamanda elde edilen sonuçlarla birlikte çocukların yaratıcı ev ortamları oluşturmak adına aileleri desteklemekte önemli bir araç olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma çocukların hem yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonu hem de ev ortamı yaratıcılığının yaratıcılık potansiyellerine olan etkisinin bir arada inceleneceği özgün bir araştırma olarak görülmektedir.

1.4.Sayıltılar

Anne ve babaların Yaratıcı Ev Ortamı Ölçeği'ni içten ve gerçekçi olarak doldurdukları varsayılmıştır.

Okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarındaki çocuklar için Yaratıcı Düşünmeyi Öğrenme Motivasyonu Ölçeği'ni içten ve gerçekçi olarak doldurdukları varsayılmıştır.

Veri toplamak için eğitim öğretim döneminin ikinci dönemi tercih edilmiştir çünkü öğretmenlerin çocukları daha uzun süre gözlemleyebilme fırsatı olduklarından daha gerçekçi sonuçlar çıkacağı varsayılmıştır.

1.5.Sınırlılıklar

Bu çalışma 2020-2021 eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır.

Araştırmanın çalışma grubu İstanbul ilinde bulunan ve araştırmacının da okul öncesi öğretmeni olarak görev aldığı okulda öğrenimine devam eden okul öncesi çocuklarıyla sınırlı tutulmuştur.

Araştırmada yer alan çocukların yaratıcılık potansiyelleri Yaratıcılık Potansiyelinin Ölçülmesi Testi (Evaluation Potantial of Creativity- EPoC) ile ölçülenlerle sınırlıdır.

2.İLGİLİ ALAN YAZIN

Bu bölümde; yaratıcılık kavramı, yaratıcılığın boyutları, yaratıcılığa ait süreçler, yaratıcı düşünme kuramları, yaratıcı düşünme sürecine ait modeller, çocuklukta yaratıcılığın gelişimi, yaratıcı kişilik özellikleri, yaratıcılığı etkileyen etmenlerden bahsedilmiştir. Bu çalışmayla ilgili benzer ulusal ve uluslararası çalışmalara da ilgili araştırmalar bölümünde sunulmuştur.

2.1.Yaratıcılık Kavramı

2.1.1. Yaratıcılık

Yaratıcılık ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde yaratıcılığın farklı açılardan bakan birçok tanımı olduğu görülmüştür. Batı dillerinde yaratıcılık kavramı karşılığı "kreativitaet, creativity" dir. Latince "creare" kelimesinde gelmektedir. Bu sözcük "doğurmak, yaratmak ve meydana getirmek" anlamında kullanılmaktadır (San ve Güleryüz, 2004). Yaratıcılık alanyazında üç farklı alanda tanımlanmıştır. Mac Kinnon'un (1962) kişilikle alakalı, Guilford'un (1967) bilişsel gelişim alanındaki, Dunnette (1976), Gough (1976) ve Torrance'ın (1972) kavramla ilgili çalışmaları bulunmaktadır (Sungur, 1997).

Torrance' a (1970) göre yaratıcılık, kişinin yeni bir duruma uyum sağlayarak yeni duruma göre özgün ve yapıcı bir yol oluşturmasıdır. Bu alanda önemli çalışmaları bulunan Guilford (1987) yaratıcılığı, bilişsel becerilerin bir parçası olarak kabul edip genişleyen düşünceyi farklı seçeneklerle değiştirme olarak ortaya koymuştur.

Sternberg ve Lubart'ın (1995) geliştirmiş oldukları teoriye göre yaratıcılık; zekâ, düşünme stili, bilgi, motivasyon, ortam ve kişilik olmak üzere 6 öğeden oluşmaktadır.

Yaratıcılıkla ilgili net bir tanım olmamakla birlikte Higgins, yaratıcılıkla ilgili yapılan tanımlamaların bir kısmında yeni fikirler ortaya koyulduğu ifade edilirken bazı tanımlarda var olan bilgiyi farklı yöntemler kullanarak yeni çözümlere uygulanması olarak bazı tanımlarda ise yeni veya yeniden birleştirici çözümlerin olması gerektiğinin üzerinde durulmuştur (aktaran Sefertzi, 2000).

San'a (1985) göre yaratıcılık, var olan bilgilerle yeni ürünler oluşturma, bilgileri birleştirerek orijinal bir ürün elde etme, daha önce kurulmamış bağlantılar kurma, sorunlara farklı çözümler bulma olarak tanımlanmaktadır.

Selçuk ve Güner (2001) yaratıcılığı tanımlarken günlük hayatta yaşamı renklendirmekten, karşı karşıya kalınan problemlere karşı çok yönlü çözüm önerileri getirmeye kadar faydalanılabilecek bir özellik olarak ifade etmişlerdir.

Ülgen'e (1995) göre yaratıcılık kavramı yıllar içerisinde farklı anlamlar taşımıştır. Bilişsel yaklaşıma göre yaratıcılık bir süreç olarak görülürken, çevresel yaklaşımda bir beceri, hümanist yaklaşımda her insanda doğuştan var olan güç, psiko-analitik yaklaşımda ihtiyaç ve çatışmayla ilgili olduğu ortaya konmuştur.

Yaratıcılık algılama, kavrama yeteneği, akıcılık, duyarlılık, bilinçli olma, yeniliğe açıklık, sezgi, esneklik gibi birçok bilişsel süreçlerin bir derlemesi şeklinde bir araya getirilmiş halidir (Atay, 2009).

Plucker ve Beghetto (2004) yaratıcılığı bir bireyin veya grubun hem yeni hem de faydalı bir sonuç ya da ürün üretme yeteneği ve süreci arasındaki etkileşim olarak tanımlar.

2.1.2. Yaratıcı Düşünme

Torrance yaratıcı düşünmeyi, kişinin zihinsel işlevlerini arttıran bir güç olduğu şeklinde ifade etmiştir. Yaratıcı düşünmeyi bir sezgi süreci olarak görüp eksikleri, rahatsızlık uyandıran öğeleri sezip bunlar hakkında sayıltılar kurmak, bunları denemek, sonuçları karşılaştırmak ve başka bir sayıltı bulup tekrar sınamak olduğunu benimsemiştir. Wilt ise psikoterapötik bir yönü olduğunu öne sürerek, çocukların yaratıcı süreç içinde enerjisini aktarma olanağı yakalayabildiğini ortaya koymuştur (Argun, 2012).

Eckhoff (2011) yaratıcı düşünmenin kişinin sosyokültürel ortamı ve düşünceleri ile etkileşimde bulunulan bir süreç olduğunu ifade etmektedir.

Üstündağ (2003) yaratıcı düşünmeyi, "daha önce aralarında ilişki kurulmamış nesneler ya da düşünceler arasında ilişki kurulmasıdır" olarak tanımlamıştır.

Atasoy, Kadayıfçı ve Akkuş (2007) yaratıcı düşünmeyi ıraksak düşünme ve hayal kurmanın bir parçası olarak kabul etmektedir.

Lew ve Cho (2013) günlük problemlere işlevsel fikirler ortaya koyarak yeni çözümler bulmayı yaratıcı düşünme yeteneğinin önemli bir bileşeni olarak görmektedir.

2.2. Yaratıcılığın Boyutları

Torrance (1964) ve Guilford (1957) yaratıcı kişilerin düşüncelerini oluşturan dört temel özelliğin akıcılık, esneklik, özgünlük ve ayrıntılama olduğunu ortaya koymuşlardır (Kaufman, Kaufman & Lichtenberger, 2011). Yaratıcılığın boyutları aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

2.2.1. Akıcılık

Akıcılık, bir konu hakkında çokça fikri bir arada düşünme becerisidir. Kısıtlı zamanda diğer kişilere göre daha fazla fikir üretmek, problemlere çözüm bulmak ve alternatifler üretmek olarak tanımlanabilmektedir (Ergen, 2013). Kısıtlı bir zaman dilimi içerisinde üretilen düşüncelerin sayısı, kişinin ne denli akıcı düşündüğünü göstermektedir. Bazı yaklaşımlar bunu "ıraksak düşünme" olarak isimlendirmektedir (Guilford, 1976).

2.2.2. Esneklik

Esneklik, karşılaşılan durumlara farklı bakış açılarından bakabilmek ve bu durumlara diğer kişilerden ayrı olarak değişik fikirler üretmek olarak anlaşılmaktadır. Esneklik ile kişi, farklı durumlarda yön değiştirebilir veya yaklaşımında değişiklik yapabilir (Çam ve Öztürk Turgut, 2015). Esneklik yaratıcı davranışlarda iki şekilde görülebilmektedir. Birincisi bilişsel esnekliktir ve bu problemlere çözüm önerisi sunmayı kolaylaştırmaktadır. İkincisi ise davranışsal esnekliktir bu da değişimlere uyum sağlamayı kolaylaştırmaktadır (Edwards, 2006).

2.2.3. Özgünlük (Orijinallik)

Özgünlük, bir problem karşısında farklı, daha önce karşılaşılmamış çözümler üretme becerisidir (Ceylan, 2008). Kaufmann'a göre orijinallik, bir probleme karşı farklı ya da alışılmadık çözümler getirilmesidir ancak ortaya konulan çözüm diğer kişilerle aynı ise orijinallikten söz edilemez (Kaufmann, 1993). Orijinallik, sıradanlıktan uzak ve herkesin gittiği yoldan farklı bir yol bulmaktır. Yaratıcı kişiliğe sahip kişilerin özgünlük bakımından daha istekli kişiler olduğu ve bunu eyleme koymakta da daha kabiliyetli kişiler olduğu bilinmektedir (Kuru Turaşlı, 2012).

2.2.4. Ayrıntılama (Detaylara Girme)

Ayrıntılama, bir düşünceyi genişletebilme kabiliyetidir. Bu genişletmeler sonucunda ortaya çıkan yeni ürün, gerçekte de anlamlı bir şey olabilmektedir. Kişi

belli bir konuyla ilgili sunduğu cevapları ne denli detaylandırıyorsa zenginleştirme yönü de o denli güçlüdür (Ayden & İşgüzar, 2016; Yenilmez & Yolcu, 2007).

2.3. Yaratıcılığa Ait Süreçler

Yaratıcılığa ait süreçler algı, imge, duygu, simgeler, imgelem ve mecazdan oluşmaktadır.

2.3.1. Algı

Bir düşüncenin meydana gelebilmesi adına bilişsel süreçlerin başlaması gerekir. Bilişsel sürecin başlamasının ilk basamağı da algılamadır. Algı, duyu organlarıyla algılanan uyarıcının beyinde yorumlanmasıdır. Bu durumda beş duyu organıyla algılanan her uyarıcı kişinin yaratıcılığına etki etmektedir (Eratay, 1993).

2.3.2. İmge

Dış çevreden gelen herhangi bir uyarıcı olmaksızın zihinde kendiliğinden beliren duyumlar imge olarak adlandırılmaktadır. İmgelerle çocuk, herhangi bir kurala bağlı olmadan mantıksal veya analitik bir düşünme gerek kalmadan etkinliklere yönelmektedir (San, 1992).

2.3.3. Duygu

Duygu, nesne ve olaylardan kaynaklı kişilerin iç dünyasında oluşan izlenimlerdir. Duygular ve duygular arasındaki çatışmalar kişilerin yaratıcılıklarına etki etmektedirler. Kişilerin duygularına bilgilerinin de katılmasıyla birlikte bakış açıları gelişmektedir bu sebeple her kişinin hayata olan bakış açısı farklı oluşmaktadır (Pala, 1999).

2.3.4. Simgeler

Duygu, düşünceleri ifade ederken imgelerin yetersiz kaldığı soyut ifadelerde simgeler kullanılmaktadır. Simge, imgelerin bireyin düşünme süreçlerinden sonra aldığı düşünce şekilleridir. Çocuklar, çevreden algıladıklarını bütünleştirerek simgeleri oluşturmaktadırlar (San, 1979).

2.3.5. İmgelem (Hayal zenginliği)

İmgelem, en az iki imge arasında ilişki kurma, yeni fikirler meydana getirme olarak açıklanabilmektedir (Işıldak, 2008). Genel olarak düşünme stilimiz, görsel algılarla düşünmedir. İmgelem(hayal) düşünme ya da imgelem, geçmişteki

yaşantıların yeni bir şekle girmesi ve bunu gerçekleştirirken şu anki yaşantılar ile etkileşimde olmasıdır. Çocukluktaki hayal gücünün kullanımına imgelem denilebilir (Yıldız & Şener, 2007)

2.3.6. Mecaz

Mecaz, yaşantıları zenginleştiren anlamları ve düşünceleri yansıtan bir formdur. Çocukların yaşantı, duygu, coşku ve anlatımlarını yansıtmalarında etkili olan çağrışımlar mecazı oluşturur (Pala, 1999).

2.4. Yaratıcı Düşünme Kuramları

2.4.1. Psikoanalitik Yaratıcı Düşünme Kuramı

Psikoanalizin öncüsü Freud'a göre yaratıcılık, saldırgan enerjinin toplumun kabul gördüğü şekilde bilinçaltı sürecinde idare ettirilmesidir (Isbell ve Raines, 2007). Bir diğer deyişle, bireyin cinsellik ve saldırganlık dürtülerinin bilinçaltından bilinç düzeyine çıkarırken kullandığı savunma mekanizmalarındandır (Akçum, 2005).

Freud yaratıcılığı her insanda az da olsa olabilecek bir kabiliyet olarak değil, zevk almak için kullanılan bir güç olarak tasvir etmektedir. Freud'a göre sanatçılar değerli etkinlikler aracılığıyla ile cinsel dürtülerini doygunluk seviyesine ulaştırmaktadırlar (Yavuzer, 1999).

2.4.2. Algısal Yaratıcı Düşünme Kuramı

Ernest Schactel (1959) yaratıcılığı, bireyin güdülenmesi ve içinde yaşadığı dünyayla etkileşim halinde bulunmasıyla açıklamaktadır. Ernest'e göre yaratıcılık, bir nesneye farklı ve değişik yönlerden bakabilmeye olanak oluşturan algısal bir açlık halinden meydana gelmektedir. Bireydeki yaratıcılığı ortaya çıkarabilmek için algısal fiilin, güdülenmeyle birlikte yürütülmesi gerekmektedir. Bireyler böylelikle kültürün basmakalıp düşüncelerinden uzaklaşmış olacaktır (Öztunç, 1999).

2.4.3. Gestalt Yaratıcı Düşünme Kuramı

Parçaların toplamdan daha fazla olmadığını ve parçaların ancak bir bütün içerisinde anlamlı olduğunu savunan Gestalt kuramına göre yaratıcılık, bir bütünden bir olayı yeniden fark etmek, belli bir durumu bir bütünde yeniden keşfetmektir (Öztunç, 1999). Gestalt kuramını benimseyenler yaratıcılık kavramı yerine "Üretken

Düşünce" ve "Sorun Çözme" ifadelerini kullanmaktadırlar. Max Wertheimer ise yaratıcı düşünmenin oluşması için problemin en baştan şekillendirilmesinin gerekli olduğunu ortaya koymuştur**.** (Tanju, 2013)

2.4.4. İnsancıl (Hümanistik)Yaratıcı Düşünme Kuramı

Rogers ve Maslow tarafından benimsenen insancıl kurama göre, kişiyi önemli ve özel kılan bununla birlikte kişinin içindeki potansiyeli gerçekleştirmeye sahip olmak olarak tanımlanmaktadır. Hümanist yaklaşıma bakıldığında yaratıcılıkta iyi ya da kötü bir şey olmaz. Kişiler kendilerine ait ihtiyaçları ve beklentileri yönünde yaratıcı ürün ve düşüncelerini ortaya koymaktadırlar. Bu süreç de toplumun ihtiyaçlarıyla ilişkilidir. Süreç sonunda ortaya konulan ürün, kişinin içinde bulunduğu toplumun beklentileri ve değerleri ile değerlendirme yapılmaktadır (Sungur, 1997).

2.4.5. Faktöryalist Yaratıcı Düşünme Kuramı

Yaklaşımın temsilcisi Guilford, yaptığı çalışmalar sonucunda "insan zekasının yapısı" modelini ortaya koymuştur. Buna göre zihinsel özellikler, üç boyutta sınıflandırılmış olarak sunulmuştur. Zekanın üç boyutu "işlemler", "ürünler" ve "içerikler" dir (Sternberg ve Grigorenko, 2010). İşlemler boyutu zihinsel aktivitelerin ne gibi işlemlerle yürütüldüğü söz konusu olmakla birlikte bunlar bilişsellik, bellek, ıraksak (divergent) düşünme, yakınsak (convergent) düşünme ve değerlendirmedir. İçerikler boyutu, zihinsel aktivitelerin hangi eğitim araçları kullanılarak yürütüldüğünü kapsamaktadır. Söz konusu olan materyaller semboller, anlamlar, davranışlardır. Ürünler boyutu da kişinin bilgileri nasıl algıladığı, nasıl cevaplar verdiğidir. Bu öğeler de ilişkiler, sınıflar, davranışlardır (Pala, 1999).

2.4.6. Çağrışım Yaratıcı Düşünme Kuramı

Çağrışım Kuramına göre düşünmenin temelini fikirler arasındaki çağrışımlar oluşturmaktadır. Yaratıcılık ise meydana gelen çağrışımların sayısına ve alışılmadık olmasına bağlıdır (Öztunç, 1999). Yaratıcı bir çözüme ulaşmada en önemli olan noktalardan biri, problemin çözümünü oluşturan öğelere ne kadar çok sayıda çağrışım olursa yaratıcılık o derece yüksektir. Kişinin doğuştan getirdiği eğilimler ya da geçmişte öğrenilen yöntemler, yaratıcı çözümün oluşmasında etkilidir. Bu öğeler somut verilere bağlı olduklarında yaratıcı çözüme ulaşmak kolay olacaktır fakat

probleme yönelik sözel çağrışımları çok az ya da hiç yoksa birey bu durumda görselleştirici olan yaratıcı çözüme daha rahat ulaşabilecektir (Argun, 2204).

2.4.7. Çoklu Zekâ Yaratıcı Düşünme Kuramı

Gardner'a göre yaratıcılık, bütün bilişsel ve duygusal aktivitelerde, her çeşit çalışma ve iş içerisinde bulunmaktadır. Zekâ ise değişen hayata uyum sağlamak ve yaşamak için her bireyde var olan beceriler ve yeteneklerin tamamıdır (Edwars, 2006). Çoklu zekâ kuramına göre okul öncesi eğitim kurumlarındaki öğretmenler, farklı ilgi alanlarına hitap edebilecek düzeyde etkinlikler tasarlanmalıdır (Isbell ve Raines, 2007).

2.5.Yaratıcı Düşünme Sürecine Ait Modeller

2.5.1.Gelenkesel Model

Wallas (1926) tarafından ortaya konulan geleneksel modelde yaratıcılık dört aşamadan oluşmaktadır. Bu dört aşama sırasıyla hazırlık aşaması, kuluçka aşaması, aydınlanma aşaması ve gerçekleşme aşaması olarak gerçekleşmektedir.

2.5.1.1.Hazırlık Aşaması

Helmholtz (1891) ve Whiting (1958)'e göre hazırlık aşaması yeni düşüncelerin potansiyel temeli olarak görülen bilgileri ve algılananları bir araya getirmeyi yansıtmaktadır. Yaratıcılık sürecinin seviyeli bir uyum içinde ilerlediği savunulmuştur (Argun, 2004). Hazırlık aşaması, problemin fark edildiği aşama olarak tanımlandırılmaktadır. Burada problemin ne olduğunu anlamaya ve onu tanımlandırmaya çalışılır. Yaratıcı düşünmenin ilk adımı olarak bilinen bu aşamada belirlenen konuda üretilen fikirler arasında ilişki kurulması istenir. Bu aşamada istenilen aktiviteler gerçekleşmeden bir sonraki aşamaya geçilememektedir (Akçum, 2005; Whiting, 1958).

2.5.1.2.Kuluçka Aşaması

İkinci aşama olan kuluçka aşamasında problem zihinde irdelenmektedir. Bu aşamada bilgiler aktif durumdadır ancak kişi bunun farkında olmayabilir veya farklı işlerle meşgul olabilir. Kuluçka aşamasında sorun üzerine düşünmeye ara verilmiş gibi görünse de bireyin bilinçaltında süreç devam etmektedir (Aktan, 2015; Aral, Baran, Bulut ve Çimen, 2001).

2.5.1.3.Aydınlanma Aşaması

İçe doğuş olarak da isimlendirilen bu evrede, esinlenme, fikir üretme ya da fikrin ortaya çıktığı aşama olarak bilinmektedir. Yaratıcılığa temel olan bu düşünceler sorunun çözümünün bir parçası olabileceği gibi çözümün ta kendisi de olabilmektedir. Bu aşamada çözüm beklenmedik bir anda meydana gelmektedir. Aydınlanma aşaması, bir çözüme ulaşma noktasını göstermektedir (Yıldırım, 2007; Aral, Baran, Bulut ve Çimen, 2001).

2.5.1.4.Gerçekleşme Aşaması

Son aşama olan gerçekleşme aşamasında birey önceki aşamaları başarıyla geçirdiği için yaratıcı fikirlerden üretim aşamasına geçilmektedir. Bu evrede sorunun çözümü için zihne gelen fikirlerin denenmesi ya da mantıksal çerçevede açıklanmasıdır. Çözüm yolunun uygun olup olmadığına bakılır. Çözüm yolu denendiğinde çözüm yolunun eksikleri olabilir hatta denenen çözüm yolu probleme göre uygun olmayabilir. Bu durumda kişi yaratıcı düşünmeye en başından başlamak zorunda değildir. Geleneksel modelde bulunan bu dört aşama birbirinden ayrılamamaktadır ancak birey bir aşamayı tamamlamadan diğer aşamaya geçebilmektedir. Ara ara evrelerin sıralarında değişimler görülebilmektedir. Buradan görülmesi gereken en önemli sonuç yaratıcılığın bir olay değil süreç olarak meydana geldiğidir (Aktan, 2015; Yıldırım, 2007; Aral, Baran, Bulut ve Çimen, 2001).

2.5.2.Kesişme Modeli

Sternberg ve Lubart (1995) kesişme modelinin öncüsü olarak bilinmektedir. Yetenek, motivasyon, kişinin içinde bulunduğu çevre, kişinin benlik yapısı ve zamanla elde edilmiş bilgi birikimi kesişme modelinin bileşenleri olarak gösterilebilir.

2.5.3.Bileşen Modeli

Bileşen modeli Urban (1995) tarafından tasarlanmıştır. Yaratıcı düşünme sürecini kişisel ve bilişsel bileşenlerin tamamı olduğunu belirtmiştir. Urban'ın ortaya koyduğu bileşenleri şu şekilde sıralayabiliriz.

- Odaklanma
- Açıklık ve belirsiz olma durumuna karşı tolerans
- Motivasyon

- Iraksak düşünme
- Genel bilgi ve alanına yönelik genel düşünceler
- Özel bilgi ve alana özel beceriler

Yaratıcı düşünme sürecinde bu bileşenlerden hiçbiri tek başına yeterli gelmeyebilir ancak bileşenlerin tamamı bir uyum içerisinde birlikte çalışmaktadır (Urban, 1995).

2.5.4.Geneplore Modeli

Geneplore modeli üretken ve keşifsel aşama adlandırılmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır. Üretken aşama keşif öncesinde var olan yapılar, zihinsel simgeler ve yaratıcı keşiflerden oluşmaktadır. Keşifsel aşama ise geri alma, değiştirme, ilişki kurma, birleştirme, anolojik transfer ve sınıfsal daraltma gibi zihinsel süreçleri bulundurmaktadır (Sternberg ve Lubart, 1999).

2.6. Erken Çocuklukta Yaratıcılığın Gelişimi

Erken çocukluk dönemi gelişimin en hızlı ve temelinin atıldığı önemli bir zamandır. Sağlıklı kişiler olarak yetişebilmek ve kişiliğin oturmasında bu kritik zamanın üzerinde durulmalıdır. Her çocuğun doğduğu andan itibaren yaratıcılık potansiyeli taşıdığını ifade eden Gardner aynı zamanda yaratıcılığın en üst düzeye ulaştığı üç ile beş yaş arası yaratıcılığın en kritik olduğu dönemler olduğunu ifade etmiştir (Çetin, 2018; Gardner, 1993). Erken çocukluk dönemi, çocukların eğlence ve oyunu hayatlarının odak noktasına aldıkları, kısıtlanmadan hareket ettikleri, toplumsal baskılardan uzak oldukları bir dönemdir. Yaratıcılıklarının en yüksek olduğu bu dönemde çocuklar; kalıp yargıları aşar ve keşfederler, farklı ve yeni fikirler ortaya koyar ve bunu denerler, hayal kurarlar, problemlere farklı çözüm önerileri sunarlar, oyun oynadıkları ürünleri parçalara böler ve bu parçaları kullanarak yeni ürün elde ederler, gerçekte karşılaşılmayan fikirler üretirler, genel geçer davranışları sorgulamaktan geri durmazlar (Englebrightb Fox & Shirrmacher'den aktaran Beceren & Ünsal, 2015).

Yaratıcı kişiler yetiştirebilmek adına çocuğu doğumundan itibaren yoğun ve çeşitli uyarıcıların olduğu bir ortamda eğitmek ve çocuğa farklı bakış açıları kazandıracak aktiviteler tasarlamak etkili olacaktır. Bu sebeple çocuklar ilköğretim dönemine gelmeden de onlara uygun hazırlanmış bir çevrede eğitim sürecine dahil

olması gerektiği düşünülmektedir. Okul öncesi eğitimde yer alan çeşitli öğrenme merkezlerinin çocuklara çok yönlü düşünme becerisi kazandırır ve yaratıcılıklarının gelişmesini destekler. Okul öncesi programında yer alan etkinliklerin çocukların yaratıcılıklarını geliştirecek düzeyde hazırlanmalıdır. Ayrıca çocuklara problem çözme, çözüm önerilerini deneme, neden-sonuç ilişkisi kurma gibi bilişsel becerileri geliştirecek olanaklar tanınmalıdır (Argun, 2004). Çocukların ifade özgürlüğünü geliştirici ortamlarda tüm gelişim alanlarını bir bütün olarak görüp geliştirilmesi, çocuğun birey olarak görülmesi ve kişiliğine saygı duyarak yaklaşılması yaratıcılıklarına katkı sağlamaktadır (Atay, 2009).

Yaratıcılık deyince akla sanat etkinlikleri geldiği için geliştirilmesinde de artık malzemeler, boyalar kullanılmış bu yüzden düşünce oyunları ihmal edilmiştir. Okul öncesi etkinliklerinde de bir sözcük üzerine sohbet edilerek orijinal, akıcı, esnek fikirler ortaya konulabilir (Argun, 2011). Yaratıcılık okul öncesinde rol oynama, dramatizasyon ve yaratıcı drama yoluyla da geliştirilebilir. Karşılaştığımız problemlere yaratıcı çözüm önerileri bulabilir gelecek yaşamda karşımıza çıkabilecek durumları canlandırabiliriz. Yaratıcılık çocukların problemlere orijinal çözüm yolları araştırmalarını, farklı bireyler olmaya çalışmalarını ve kendilerine güvenmelerini sağlar. Yaratıcılık ile öğretmenler tarafından farklı yeteneklerdeki çocukların fark edilmesini ve buna uygun olarak eğitim sürecinin düzenlenmesi sağlanır (Artut, 2007).

2.7. Yaratıcı Kişilik Özellikleri

Yaratıcılık, bireylerin doğuştan getirdiği bir özellik olarak düşünülmektedir. Her kişide az veya çok yaratıcı işaretler ve özelliklerden bazıları bulunmaktadır. Her bireyde olabilecek bu özellikler uygun koşullar sağlandığında geliştirilebilmektedir (Artut, 2001).

Dellas ve Gaier'in (1970) yaratıcılık üzerine yaptığı araştırmada yaratıcı kişilerin

- Uyaranlara karşı açıklık
- Bağımsızlık
- Kendinin kabul etme
- Baskınlık
- Güçlü sezgilere sahip olma

- Asosyal tutuma sahip olma
- Geniş bir ilgi alanına sahip olma
- Sosyal normlara karşı ilgisizlik

gibi kişilik özellikleri olduğunu ifade etmiştir.

Yaratıcı kişilerin özelliklerini Torrance (1977) şu şekilde sıralamıştır.

- Cesaretli
- Meraklı
- Başkalarının farkında
- Değer yargılarında bağımsız
- Sürekli bir şeyle meşgul
- Kararlı
- Soru soran
- Mükemmelliğe istekli
- Kendi kendine yeten
- Düşüncelerinde bağımsız
- Karmaşık fikirleri tercih eden
- Görsel algısı güçlü

Alder (2004) ise yaratıcı kişilik özelliklerini şu şekilde ifade etmiştir.

- Motivasyon
- Çocukluktaki şans
- Kendini belli bir alana adama
- Kendi alanında başarılı olma
- Yaratıcılığın takdir edildiği bir kültürde ve zamanda doğmak

2.8.Yaratıcılığı Etkileyen Etmenler

2.8.1. Gelişimsel Etmenler

2.8.1.1.Kalıtım

Yaratıcılık, bireylerin doğuştan getirdiği bir özelliktir bu sebeple kalıtım, bireyin yaratıcı düşünce, yetenek ve üretken olmasında oldukça önemlidir. Bununla

birlikte kalıtım bireylerin birbirine benzeyen ve benzemeyen özelliklerini belirler (Aydın, 1997). Doğuştan getirilen yaratıcılık her kişide bulunmakla birlikte yaratıcılığın ortaya çıkışı, düzeyi, gelişimi ve devamlılığı bireyden bireye değişiklik gösterebilir (Tekin ve Taşğın, 2008).

2.8.1.2.Cinsiyet

Yaratıcı düşünmede cinsiyet farklılığının incelendiği çalışmalara bakılmış ancak küçük yaşlardaki çocuklarda dikkat çekici bir fark bulunmamaktadır (Eroğlu, 2014; Sıdar, 2011; Ceylan, 2008). Akçum'un (2005) çalışmasına göre çocukların yaratıcılık becerilerinde cinsiyet farklılığının etkisi gözlemlenmiştir. Okul öncesi eğitim alan çocuklar arasında yapılan çalışmada yaratıcılık boyutlarından detaylandırma ve orijinallikte erkek çocuklar kız çocuklarına göre daha yüksek puan almışlardır. Yaratıcılığın diğer boyutları olan akıcılık ve esneklikte kız çocukları ile erkek çocukları arasında herhangi bir farklılık görülmemiştir. Okul öncesi eğitim almayan erkek çocuklarının yaratıcılıkları esneklik, detaylandırma ve akıcılık boyutlarında kız çocuklarına göre daha düşük olduğu saptanmıştır.

Dunn ve Herwing'in (1992) araştırmasına göre okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 34 çocuğun yaratıcılık düzeyleri ve cinsiyetleri arasında bir ilişki olup olmadığına bakılmış, yaratıcılık ve cinsiyet arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür (Aktaran Kara, 2007).

2.8.1.3.Doğum Sırası

Yapılan araştırmalar incelendiğinde çocukların yaratıcılık düzeylerine etki eden etmenlerden birisi de doğum sırasıdır. Ortanca çocuk, tek doğan ve son çocuk, ilk doğan çocuğa göre yaratıcılık düzeyler daha yüksek olmaktadır. Anne babaların ilk doğan çocuklarına sonra doğan çocuklara göre daha baskıcı davrandıkları düşünülmektedir. Çocukların baskı altında olmaları da yaratıcılık düzeylerini ortaya koymalarında güçlük yaratmaktadır. Tek çocuklarda da kardeşlere sahip olan çocuklara nazaran anne baba baskısına daha az maruz kalmakta ve bireysel olarak yaratıcılık yönlerinin geliştirilmesine daha fazla fırsat yaratmaktadır (Okutan,2012; Ceylan, 2008).

2.8.1.4.Zekâ

Yaratıcılık ve zekâ arasındaki ilişkiyi konu alan çeşitli araştırmalar uzun yıllardır olmuş ancak bu iki kavram arasındaki ilişkiyi açıklayan ortak bir görüş bulunmamaktadır. Bu soruya cevap ararken kuramlar oluşturulmuştur. Bu kuramlardan biri de eşik kuramıdır. Eşik kuramına göre yaratıcılık ile zekâ arasında herhangi bir ilişkiden söz edebilmek adına belli bir zekâ düzeyine sahip olunması gerektiği düşünülmektedir (Güneş, 2016).

Sternberg (1999) ise yaratıcılığın yüksek olmasının zekanın yüksek olmasıyla ya da yüksek zekâ seviyesinin olmasının yaratıcılığın yüksek olması sebebiyle olmadığını savunmuştur.

Cho ve arkadaşlarının (2010) araştırmasında, ortalama zekâ düzeyine sahip kişilerin yaratıcılık ve zekâ seviyeleri arasında orta düzeyde ve manidar bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

2.8.1.5.Kişilik

Engle ve Snellgrove (1979) yaratıcı kişiyi amaçlarına ulaşmak farklı ve yeni yollar arayan, sorunlara yeni çözüm önerileri sunan insanlar olarak tanımlamaktadır. Yaratıcı kişilerin özelliği olarak fikirleri ve davranışları ile ortaya yeni şeyler koymak isteyen bireyler olduğu söylenebilir. Kaufman'a (2009) göre de yaratıcı bireylerin daha dışa dönük ve farklı yaşantılara karşı cesur davranmaları onları daha üretken yapmaktadırlar.

2.8.1.6.Yaş

Hayal gücünün en yüksek olduğu zamanlar çocukluk dönemidir. Bundan dolayı yaş ilerledikçe çocuklarda bulunan hayal gücünün geliştirilmesi yaratıcılık adına önemlidir. Bireylerin yaşları arttıkça tecrübeleri de artmakta ve yaratıcılık düzeyleri de farklılaşmaktadır. Yaşam içerisinde kazanılan tecrübeler yaratıcı düşünme teknikleriyle ilgiliyse yaratıcılığı da pozitif yönde etkilemektedir (Ceylan, 2008). Ceylan'ın (2008) araştırmasına göre 5-6 yaş çocuklarının yaratıcılık düzeyleri incelenmiş, 6 yaşındaki çocukların 5 yaşındaki çocuklara göre yaratıcılığının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Yaş arttıkça yaratıcılık düzeyleri de fark göstermekte ve artmaktadır.

2.8.2. Toplumsal Etmenler

2.8.2.1.Çevre

Kemple ve Nissenberg' e (2000) göre çocukların oyun oynadıkları, yaşadıkları ve çalıştıkları çevreler onların yaratıcı yönlerini desteklemekte ya da yaratıcılık alanlarındaki cesaretlerini kırabilmektedir. Yapılan araştırmalara bakıldığında kırsal-kentsel çevrenin ve ırk faktörünün kişilerin yeteneklerini etkilediği görülmektedir. Kentsel ortamda yaşayan çocukların, kırsal ortamda yaşayan çocuklara göre yaratıcılıklarının daha yüksek oldukları saptanmıştır. Kırsal ortamda otoriter ve baskıcı eğitimin yaygın olması ve bu ortamdaki çocukların çevresel uyaranlardan daha az faydalanması bu araştırmanın sonucunun sebebi olarak görülmektedir (Pala, 1999).

Csikszentmihalyi'ye (1996) göre bazı çevreler kişiler arası iletişim ve etkileşimi arttırdığından üretilen fikirler daha çok heyecan uyandırır. Bu yüzden yaratıcılığın teşvik edilmesi için öncelikle uygun bir çevreye sahip olunması gerektiği söylenebilir. Yaratıcı bireylerin ürettikleri fikirleri paylaşabileceği ve yeni bakış açıları kazanabileceği ortamlar yaratıcılığı teşvik etmektedir.

2.8.2.2.Sosyoekonomik Düzey

Simonton (1995) her yıl yaratıcılık potansiyeli yüksek binlerce bebeğin dünyaya geldiğini fakat sadece yüzde birinin potansiyellerini ortaya koyacak olanaklara sahip olduğunu ortaya koymuştur. Çocukların sahip oldukları potansiyellerin ne düzeyde gelişeceği ya da ne düzeyde kaybolacağına çocuğun büyüdüğü çevre gösterir. Yaratıcılığın geliştirilmesinde etkili olan etmenlerden biri de çocuğa sunulacak uyaranlı bir ortam olduğu bilinmektedir. Bu sebeple üst sosyoekonomik düzeydeki bir çocuk alt sosyoekonomik düzeydeki çocuğa göre yaratıcılığının geliştirilmesinde daha avantajlıdır. Üst sosyoekonomik düzeydeki ailelerin genel olarak kültürel seviyeleri de yüksek olduğu için çocuk yetiştirmede daha demokratik davranabilmektedirler. Çocuğun demokratik bir ortamda büyümesi ve eğitim görmesi yaratıcılık potansiyelinin ortaya çıkarılması adına önemlidir. Bu şekilde çocuğun sahip olduğu çevre, çocuğa yaratıcılık için gerekli materyalleri sağlama ve bilgi sağlamak adına olanak oluşturmaktadır (Ceylan, 2008). Yaşar ve Aral'ın (2011) çalışmasında altı yaş çocuklarının sosyoekonomik düzey ve anne babalarının öğrenim düzeylerinin yaratıcı düşünme becerilerine etkisine bakmıştır ve

anlamlı farklılıklar yarattığını saptamıştır. Yapılan çalışmada çocuklara sunulan zengin öğrenme ortamlarının ailelerin sahip oldukları sosyoekonomik düzeyleriyle ilişkisine bakılmıştır. Buna göre de ailelerin sosyoekonomik seviyeleri, çocukların yaratıcılık düzeylerine etki etmektedir.

2.8.2.3.Aile

Yaratıcılık gelişiminde ailenin davranışları gibi sergiledikleri tutumlar da oldukça etkilidir. Özellikle ev ortamında çocuklarla oynanan oyunlar, yapılan etkinlikler, etkinlikler sonucunda ortaya konulan ürünler hakkında kendilerini ifade ediş şekilleri gözlemlenmelidir (Can Yaşar ve Aral, 2011; Yapıcı, 2004).

Ceylan (2008), yaratıcılık için çocuğun bulunduğu ortamların rahat, güvenilir ve demokratik olması gerektiği ifade etmiş. Bireylerde yaratıcılığın temelinin atıldığı ilk ortam olan ailenin de bu özellikleri taşıması gerektiğini vurgulamıştır.

Miller ve Gerard (1979), anne baba davranışlarının çocukların yaratıcılık düzeyleri üzerinde etkili olduğunu saptamıştır. Sevginin hâkim olduğu, demokratik tutuma sahip ev ortamındaki çocukların yaratıcılıklarının pozitif yönde etkilendikleri görülmüş baskıcı tutuma sahip ailelerin çocuklarının yaratıcılıkları ise olumsuz etkilenmiştir.

2.8.2.4.Okul

Öğretmenin ve sınıf ortamının, yaratıcılık gelişiminde katkısı oldukça fazladır. Okul öncesi eğitim alan çocukların öğrenime hazır oluş seviyeleri ile yaratıcılık düzeylerinde okul öncesi eğitim almayanlara göre anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Bu sonuçlara göre yaratıcılık seviyesi artan çocukların öğrenime hazır oluş seviyeleri de artmaktadır (Köksal Akyol ve Salı, 2016). Kemple ve Nissenberg (2000), değişik düşünce ve fikirlerin oluşumunun bireyi geliştirmesi gibi çocukların da farklı düşünceleri tanımalarına destek olmaktadır. Bu sebeple çocukların, geleceğin problem çözen bireyleri, sanatçıları, bilim adamları olabilmesi için farklı bakış açıları alabilmeyi destekleyen ve yaratıcı düşünme becerilerini merkeze alan etkinliklerin eğitim sürecinin odağında bulunması gerekmektedir.

2.9. Yaratıcılığın Ölçülmesi

Çocuklarda yaratıcı düşünme taklitten uzak, çocuğun kendisine özgüdür. Çocuklar dış dünyada meydana gelen olayları kendi bakış açılarından yorumlar ve ses, hareket, çizgi, fikirler aracılığıyla iç dünyalarını yansıtır (Argun, 2004). Yaratıcılığın gelişimi diğer gelişim alanlarından daha farklı olduğu için çocukların yaş seviyelerine göre gösterdikleri yaratıcı düşünme özelliklerinin bilinmesi gerekmektedir. Her çocuğun yaratıcılığı kendine özgüdür bu sebeple her çocuğun sahip olduğu özellikleri içinde yaratıcılık gelişiminin değerlendirilmesi önemlidir (Ömeroğlu, 1990).

Dennis Hocevar (1981) yaratıcılığı ölçmek için kullanılan yöntemleri; kişilik envanterleri, farklı düşünme testleri, ürünlerin değerlendirilmesi, arkadaş değerlendirmesi, tutum ve ilgi envanterleri, öğretmen değerlendirmesi olarak ifade etmektedir. Clark (2013) yaratıcılığın değerlendirilmesinde genellikle Torrance Yaratıcı Düşünme Testi Yaratıcı (Torrance Test of Creative Thinking, TTCT, Torrance, 1966), Yeteneği Bulmak için Grup Envanteri (Group Inventory for Finding Creative Talent, GIFT, Rimm, 1976) ya da Uzak Bağlantılar Testi (Remote Associates Test, RAT, Mednick ve Mednizk, 1967) gibi testler kullanıldığını ifade etmektedir (akt. Dereli,2019). Yaratıcılığın değerlendirilmesinde kullanılan daha güncel araçlardan birisi de 2012 yılında Lubart, Besançon ve Barbot tarafından geliştirilen Yaratıcılık Potansiyelinin Ölçülmesi Testi (Evaluation of Potential Creativity EPoC)'dir (Lubart, Zenasni ve Barbot, 2013).

2.10. İlgili Yurt İçi ve Yurt Dışı Çalışmalar

Bu bölümde okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcılık potansiyellerinin üzerinde etkisi olan ev ortamı yaratıcılıklarının ve yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonlarının incelendiği ulusal ve uluslararası çalışmalarla birlikte; yaratıcılık ve yaratıcılığa etki eden etmenleri, motivasyon ve ortama göre ele alınan ulusal ve uluslararası çalışmalara yer verilecektir.

Kara (2007) 'nın ortaya koyduğu çalışmada 5-6 yaş grubu çocukların yaratıcılıklarını etkileyen etmenlerle ilgili öğretmen görüşleri alınmıştır. Araştırma sonucuna göre yaratıcılığı geliştiren en önemli çevresel etkenin çocuğun oyun oynayabileceği ortamının sağlanması, aile etmeninin ailenin çocuğa karşı ilgili

davranması, okul ile ilgili etmenin etkinliklerde kullanılan malzemelerin farklı olması, çocuğun kendisiyle ilgili etkenin çocuğun kendine olan güveni, görsel sanatlarla ilgili etkenin ise farklı renkleri kullanarak etkinlikler yapması olmak üzere belirtilmiştir.

Ceylan (2008) tarafından yürütülen araştırmada, 5-6 yaş çocukların bilişsel tempolarının yaratıcılıklarına olan etkisi incelenmiştir. Araştırmada yapılan değerlendirmeler sonucunda okul öncesi kurumlarına devam etmekte olan çocukların bilişsel tempolarının yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur. Çocukların bilişsel tempoları ile cinsiyetleri arasında bir ilişki bulunamamış ancak yaşları ile süre arasında ilişki olduğu saptanmıştır. Çocukların yaratıcılıkları ile akıcılık arasında yüksek düzeyde ilişki bulunmuş ancak esneklik, zenginleştirme ve orijinallik alanlarındaki ilişkinin çok yüksek olmadığı ortaya konmuştur. Anne babanın eğitim seviyesinin çocukların yaratıcılıklarında etkili olmadığı görülmüştür.

Atay (2009) çalışmasında okul öncesi dönemindeki 5-6 yaş grubu çocukların yaratıcılık seviyelerini belirlemiş ve çocukların yaratıcılığında yaş, cinsiyet ve ebeveynlerinin eğitim durumlarının etkisinin ne olduğunu ve bunların yaratıcılığın boyutları olan esneklik, akıcılık, orijinallik ve zenginleştirme ile arasından bir ilişki olup olmadığına bakmıştır. Araştırma sonunda çocukların yaşları ile akıcılık ve esneklik arasında ilişki bulunamamışken çocukların yaşları ile orijinallik ve zenginleştirme arasında ilişki bulunmuştur. Çocukların cinsiyetleri ile akıcılık, esneklik ve zenginleştirme özellikleri arasında ilişki bulunmuş ancak orijinallik özelliği ile çocukların yaşı arasında ilişki bulunamamıştır. Ebeveynlerin eğitim durumları ile akıcılık ve zenginleştirme özellikleri arasında ilişki bulunmuş fakat ebeveynlerin eğitim durumları ile esneklik ve orijinallik durumları arasında ilişki bulunamamıştır.

Kayılı ve arkadaşlarının (2011) yaptığı araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcılıklarını farklı değişkenlere göre incelemişlerdir. Çocukların yaratıcı düşünme becerilerini belirlemek için Erken Çocukluk Yaratıcılık Derecelendirme Ölceği (Early Childhood Creativity Rating Scale- ECCRS) kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre çocukların yaratıcılık düzeylerinin kardeşe sahip olma ve cinsiyete göre anlamlı bir ilişki olmadığı ancak anne baba eğitim düzeyi

ve sosyoekonomik düzeylerinin çocukların yaratıcılık seviyeleri üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu ortaya konmuştur.

Gönen ve arkadaşlarının (2011) yürüttüğü araştırmada 5 yaşındaki okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcılık düzeylerine bakılmıştır. Çalışmada resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarında öğretim gören 165 çocuk yer almıştır. Araştırmada "Torrance Yaratıcı Düşünce Testi" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda özel okula gitmekte olan çocukların yaratıcılık seviyelerinin devlete bağlı okullara gitmekte olan çocukların yaratıcılık seviyelerinden yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırmada çocukların yaratıcılıkları ile ebeveynlerin eğitim düzeylerinin yüksek olmasında anlamlı düzeyde ilişki bulunurken cinsiyet faktöründe anlamlı düzeyde ilişki bulunamamıştır.

Polat (2014) okul öncesi eğitim kurumlarındaki kalitenin çocuğun yaratıcılığına etkisini incelemiştir. Çalışmada Williams Yaratıcılık Değerlendirme Ölçeği' nin Farklı Düşünme Testleri ve ECERS-R Okulöncesi Eğitim Ortamını Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Çalışma sonucunda kalite bakımından olumlu özelliklere sahip okul öncesi eğitim kurumuna devam etmekte olan çocukların yaratıcılık düzeylerinin de yükseldiği görülmüştür. Kalite alt boyutları (Etkileşim, Aile-Personel Sınıf Donanımı, Dil ve Akıl Etme Etkinlikleri, Rutin Kişisel Bakım, Aktiviteler, Program Yapısı) ile yaratıcı düşünme düzeyleri ile pozitif yönde ilişki saptanmıştır.

Yuvacı (2017) araştırmasında 6 yaş okul öncesi dönem çocuklarının sahip oldukları sınıf ortamlarının öğretmenin ve çocuğun yaratıcı düşünme becerileriyle olan ilişkisini ortaya koymuştur. Veri toplamakta çocukların yaratıcılıklarını ölçmek için Hibrit Yaratıcılık Testi, öğretmenlerin yaratıcılıklarını ölçmek için "Ne Kadar Yaratıcısınız?" Ölçeği ve Yaratıcı Sınıf Ortamı Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda çocukların yaratıcı düşünmelerindeki değişkenlerden %3'ünü okul öncesi eğitim sınıfındaki yüksek düzeyde yaratıcı ortamın, çocuklarının yaratıcı düşünmelerinde etkili olduğu ortaya konmuştur.

Karlıdağ (2018), anaokullarının sahip olduğu kalite seviyesinin çocukların sahip oldukları yaratıcılığına olan etkisini araştırmıştır. Ortaya koyduğu çalışmada

anaokullarının kalite seviyesini belirlemek için Okul Öncesi Eğitim Ortamı Değerlendirme Ölçeği (ECERS), çocukların yaratıcılıklarını değerlendirebilmek için Yaratıcı Davranış Gözlem Formu kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre toplam kalite seviyesinin yüksek olduğu eğitim ortamlarındaki çocukların akıcılık, esneklik, orijinallik ve zenginleştirme alt boyutlarından aldıkları puanların daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Özbey (2017) çalışmasında okul öncesi dönemdeki 48-72 aylık çocukların motivasyon seviyeleri ve öz düzenleme becerilerinin farklı değişkenlerle ilişkisini incelemiştir. Çocukların devam ettiği okul türü, çocuğun cinsiyeti, ebeveynlerin eğitim durumu, çocuğun yaşı, anne çalışma durumu ve babanın mesleği gibi değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Bununla birlikte çocukların öz düzenleme becerilerinin, çocukların motivasyon düzeylerine etkisi de incelenmiştir. Araştırma verilerine göre çocukların motivasyon düzeylerinin annenin çalışma durumu, baba öğrenim durumu, çocuğun devam ettiği okul türü ve babanın mesleği gibi değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterdiği ortaya konmuştur. Çocukların öz düzenleme becerileri ile motivasyon seviyeleri arasında orta düzeyde pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmüştür.

Özbey (2018) çalışmasında okul öncesi eğitimine devam etmekte olan 48-72 aylık çocukların motivasyon seviyeleri ile değer davranışları incelenmiştir. Çalışmanın veri toplama araçları olarak "Davranışta Değer Ölçeği" ve "Okul Öncesi Çocuklar İçin Motivasyon Ölçeği" kullanılmıştır. Çalışma sonunda çocukların değer davranışları ile Motivasyon Ölçeği'nin alt ölçekleri arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunduğu ortaya konmuştur.

Türkmen ve Özbey (2018) araştırmasında 60-72 aylık çocukların benlik algılarının çocukların motivasyon seviyeleri ile ilişkisini ortaya koymuştur. Araştırmada veriler "Genel Bilgi Formu", "Demoulin Benlik Algısı Ölçeği" ve "Okul Öncesi Çocuklar İçin Motivasyon Ölçeği (DMSQ18)" aracılığıyla elde edilmiştir. Araştırma sonucuna göre çocukların benlik algıları ile motivasyon seviyeleri arasında anlamlı, pozitif ve orta düzeyde ilişki saptanmıştır.

Özbey ve Aktemur (2019) çalışmasında okul öncesi eğitimine devam eden 48-72 aylık çocukların problem davranışları ve sosyal becerileri ile motivasyon seviyeleri arasında ilişkiyi ortaya koymak istemiştir. 304 çocuğun yer aldığı çalışmada "Genel Bilgi Formu", "Sosyal Beceri Ölçeği", "Problem Davranış Ölçeği" ve "Okul Öncesi Çocuklar İçin Motivasyon Ölçeği" kullanılmıştır. Çalışma sonucuna göre motivasyon seviyeleri ile sosyal beceri seviyeleri arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Çocukların problem davranış düzeyleri ile motivasyon düzeyleri arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Gözübüyük ve Özbey (2019) tarafından ortaya konulan çalışmada 48-72 aylık çocukların motivasyon düzeyleri ile bağlanma örüntüleri arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Araştırmada 331 çocuk yer almış ve veri toplamak için "Genel Bilgi Formu", "Bağlanma Öykü Tamamlama Testi" ve "Okul Öncesi Çocuklar İçin Motivasyon Ölçeği" kullanılmıştır. Çalışma sonucuna göre güvenli bağlanan çocukların motivasyon seviyelerinin güvensiz bağlanan çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Köyceğiz ve Özbey (2019) çalışmasında okul öncesi eğitimine devam etmekte olan çocukların motivasyon seviyelerinin problem çözme becerileri bununla birlikte birtakım değişkenler açısından incelenmiştir. Çalışmada 387 çocuk ve öğretmenlerinden toplanan veriler toplanırken "Genel Bilgi Formu", "Motivasyon Ölçeği" ve "Kişilerarası Problem Çözme Ölçeği" kullanılmıştır. Çalışma sonunda çocukların motivasyon seviyelerinde öğretmenin mezuniyeti, çocukların okula devam etme süresi ve öğretmenlerin kıdem yılı değişkenlerine göre farklılık olduğu görülmüştür ancak öğretmenin yaşının motivasyon düzeyleri üzerinde anlamlı farklılık olmadığı ortaya konmuştur.

Gözübüyük ve Özbey (2020) tarafından ortaya konan çalışmada okul öncesi eğitimine devam eden 48-72 aylık çocukların baba-çocuk ilişkisi ile çocukların motivasyon düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmadaki veriler "Genel Bilgi Formu", "Okul Öncesi Çocuklar İçin Motivasyon Ölçeği" ve "Çocuk Ebeveyn İlişki Ölçeği (Baba Formu)" kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonunda baba-çocuk ilişkisi toplam puanlarının babanın öğrenim durumu ve babanın yaşına göre anlamlı

farklılık göstermediği bulunmuş fakat babanın mesleğine göre anlamlı farklılık gösterdiği ve çocukların motivasyon seviyeleri ile baba-çocuk ilişkisi arasında negatif yönde, anlamlı, orta düzeyde ilişki olduğu ortaya konmuştur.

Gayret (2021) ‘in araştırmasında 60-72 aylık çocukların motivasyon ve yaratıcılık seviyeleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çocukların yaratıcılıklarını belirlemek için Yıldız Çiçekler, Alakoç Pirpir ve Aral (2020) tarafından geliştirilen "Erken Çocukluk Yaratıcılık Ölçeği" kullanılmıştır. Çocukların motivasyonlarını değerlendirmek için ise Özbey ve Dağlıoğlu (2017) tarafından ortaya konan "Okul Öncesi Çocuklar İçin Motivasyon Ölçeği" uygulanmıştır. Çalışma sonucuna göre çocukların yaratıcılık ile motivasyon seviyeleri arasında pozitif bir ilişki vardır.

Halat, Dağlıoğlu ve İnce Aracı (2022) tarafından 3-6 yaş aralığındaki çocukların ev ortamındaki yaratıcılık düzeylerini belirlemek amacıyla “Yaratıcılığı Destekleyici Ev Ortamı Ölçeği” geliştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye’nin çeşitli illerinden 500 anne-baba oluşturmuştur. Analizler sonucunda ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı ortaya konmuştur.

Bashaw ve White (1971) çalışmasında kültürel yoksunluğun okul öncesi dönem çocuklarında yakınsak düşünme ve bilimsel yaratıcılık üzerindeki etkili olup olmadığını incelemiştir. Bilimsel yaratıcılık ve yakınsak düşünme arasındaki ilişkiye bakmak için 227 yoksun anaokulunda eğitimine devam eden çocuklar seçilmiştir. Guilford’un ıraksak düşünme unsurlarından olan akıcılık, orijinallik, esneklik ve detaylandırma ile değerlendirilmiştir. Hazırlık testi (Metropolitan Hazırlık Testi) yapıldığında çocukların performansı düşük çıkmıştır. Bununla birlikte olumsuz yoksunluk koşullarından etkilenmemiş birtakım bilimsel yaratıcılık becerileri de görülmüştür.

Michel ve Dudek (1991) çalışmasından anne-çocuk ilişkisinin yaratıcılık seviyeleri üzerinde etki edip etmediğini araştırmıştır. Çalışmanın verileri, 31 çocuk ve anneden elde edilmiştir. Çocukların yaratıcı düşünme seviyeleri Torrance Yaratıcı Düşünme Testleri (TTCT) ile elde edilirken annelerle ise görüşme yapılmıştır. Çocukların anneleri ile olan ilişki seviyesini tespit etmek için Aile İlişkileri Testi (Family Relations Test-FRT) kullanılmıştır. Yaratıcılık düzeyi yüksek çocukların

anneleri, çocuklarıyla duygusal anlamda daha az ilgilenmiş bununla birlikte tutum olarak aşırı koruma tavrı daha az tespit edilmiştir. Bu çalışmadan görüleceği gibi çocuğun yaratıcılığına etki eden etmenlerden biri de anne çocuk ilişkisindeki tutumlardır.

Lee (2005) çocukların yaratıcı kişilik özellikleri ile yaratıcı düşünme becerisi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bunun için Volkan Modelini esas alınarak Karma Yaratıcılık Testi (KIC-T) geliştirilmiştir. Araştırma için 4-5 yaş aralığında 716 çocuğa ulaşılmıştır. Araştırma sonucuna göre yaratıcı eğitim programlarının çocukların yaratıcı düşünme becerisi üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

Oh ve Choi (2006) okul öncesi çocukları için yaratıcı ev ortamı ölçeği geliştirmiştir. Çalışmaya 296 çocuk ve 296 ebeveyn katılmıştır, çalışmanın verileri için hazırlanan 50 soruluk 5'li likert tipi anket ile çocuklara ve ebeveynlere ulaşılmıştır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenirlilik çalışması tamamlanmış ve Cronbach's alfa katsayısı .85 olarak bulunmuş, ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu görülmüştür.

Makhmalbaf ve Yi-Luen Do (2007) çalışmalarında çocukların bulundukları fiziksel çevrenin yaratıcılık düzeylerindeki yerini incelemiştir. Bu etkiyi araştırmak için çocuklara iki değişik mekânda resim çizmeleri istenmiş ve sorular sorulmuştur. Öncelikle "Bingo" oyunu ile kartlarda verilen durumlara farklı çözüm yolları bulmaları istenmiştir ve çocukların cevapları ise kaydedilmiştir. Sonra sorunlarla ilgili resimler yapmaları istenmiş ve sorunlarla ilgili yorum yapmalarına izin verilmiştir. İki ayrı ortamda yapılan çalışmalar incelenmiş ve araştırma sonunda farklı ortamlarda çocukların yaratıcı düşüncelerinde değişikliklerin ortaya çıktığı saptanmıştır.

Dababneh, Ihmeideh ve Al-Omari (2010) çalışmasında Ürdün'de okul öncesi dönem çocuklarının sınıf ortamlarındaki yaratıcılıklarını hangi etmenlerin etkilediği ve ne tür uygulamaların yaratıcılık seviyelerini arttırdığı araştırılmıştır. Araştırma sonunda eğitim ortamları ile fiziksel çevrenin, materyallerin ve yaratıcılığı geliştirecek olan uygulamaların çocukların yaratıcılık seviyelerini geliştirmesinde yeterli seviyede olduğu ortaya konmuştur.

Anders ve arkadaşları (2012) ortaya koydukları çalışmada okul öncesi öğrenme ortamlarının ve ev ortamlarının kalitesinin çocukların erken matematik

becerisi üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Bu araştırma okul öncesi eğitimine devam eden 532 çocuk ile yürütülmüştür. Yaşları 3 ile 5 arasında değişen çocukların erken matematik becerilerini ve gelişimini değerlendirmek için Gizli Büyüme Eğrisi Modeli (Latent Growth Curve Models) kullanılmıştır. Ev öğrenme ortamı gözlemler yoluyla, okul öncesi öğrenme ortamının yapısal ve süreç olarak kalite düzeyi ECERS-E ve ECERS-R testiyle değerlendirilmiştir. Ev öğrenme ortamının kalitesinin erken matematik becerisi ile ilişkili olduğu saptanmıştır ve bu ilişkinin sonraki yıllarda da pozitif bir etkisinin olacağı ortaya konmuştur. Araştırma sonucuna bakıldığında okul öncesi öğrenme ortamı ve ev ortamı kalitesinin çocukların erken matematik becerisi üzerinde önemli bir yeri olduğu görülmüştür.

Lew ve Cho (2013) tarafından yapılan araştırmada çocukların yaratıcılık düzeyleri ile içsel/dışsal motivasyon ve yaratıcı ev ortamı arasındaki ilişkileri incelenmiştir. Araştırma okul öncesi eğitimine devam eden 127 çocuk ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonunda çocukların içsel motivasyonu ile yaratıcı kişiliği arasında anlamlı pozitif ilişki bulunmuş ancak içsel/dışsal motivasyon ile yaratıcı düşünme yeteneği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bununla birlikte yaratıcı düşünme yeteneği ve yaratıcı kişilik ile yaratıcı ev ortamı arasında anlamlı bir ilişki ortaya konmuştur.

Kim, Koo ve Lee (2015) yaratıcı ev ortamı ile çocukların yaratıcı kişilikleri ve duygusal zekanın etkisini incelemiştir. Araştırmanın verileri Busan'da gündüz bakım evlerinde eğitim gören 225 çocuktan elde edilmiştir. Araştırma sonucuna göre yaratıcı ev ortamı ve çocukların yaratıcı kişiliği pozitif yönde ilişkilidir. Çocukların duygusal zekâ düzeyleri ile yaratıcı kişilikleri anlamlı düzeyde ilişkilidir.

Sharma'nın (2016) araştırmasında okul ve ev ortamının çocuğun yaratıcılık seviyesine olan etkisini incelenmiştir. Araştırma Hindistan'ın Çhandigar kentinde devlet okulu ve özel okullarda 9. sınıfa devam eden 200 öğrenci ile gerçekleşmiştir. Araştırmanın sonucuna göre devlet okullarında eğitimine devam eden öğrencilerin özel okullarda eğitimine devam eden öğrencilere göre daha yüksek seviyede yaratıcılık gösterdikleri saptanmıştır. Bununla birlikte kız öğrencilerin yaratıcılık düzeylerinin

erkek öğrencilerin sahip oldukları yaratıcılık düzeylerine göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Agnoli ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında okul içi ve okul dışı olmak üzere farklı ortamlarda motivasyonun yaratıcılık üzerindeki etkisini araştırmıştır. Çalışma grubunu üniversite öğrencilerinin oluşturduğu çalışma sonucunda içsel motivasyonun yaratıcılığın üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Hem okul içi hem okul dışı ortamlarda yaratıcılığın içsel motivasyonla ilişkili olduğu ortaya konmuştur.

Kim, Choe ve Kaufman (2019) araştırmasında çocukların yaratıcılığını geliştirmek adına yaratıcı problem çözme programı geliştirmiştir. Kore'de okul öncesi eğitimine devam eden 5 yaşındaki 42 çocuğa geliştirilen program uygulanmış, yapılan ön test- son testler sonucunda programın işlevselliği ve olumlu sonuçları olduğu saptanmıştır.

MunisaxonMahkamovna (2020) çalışmasında çocukların yaratıcılıklarını incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma, tek bir grubu içeren ön test ve son test testleri ile basit bir nedensel tasarım kullanılmıştır. Çalışmanın katılımcılarını 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Ankara'da Milli Eğitim Bakanlığına bağlı anaokullarında öğrenim gören 184 çocuk (96 erkek, 88 kız) oluşturmuştur. Torrance yaratıcı düşünme testlerinin A ve B formları ön test ve son test olarak kullanılmıştır. Sonuçlar okul öncesi eğitim programının çocukların yaratıcılığı üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir.

3.YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem seçimi, veri toplama araçları, verilerin toplanması, veri yorumlanması ve analizine dair bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonları ve ev ortamı yaratıcılıklarının, çocukların yaratıcılık potansiyellerine etkisinin incelendiği çalışmanın modeli genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modelidir. İlişkisel tarama modeli iki ya da daha fazla sayıda değişkenin birlikte değişim durumunu veya değişim oranını sunmayı amaçlayan bir araştırma modelidir (Karasar, 2014). Korelasyon araştırma, bazı ilişki türü veya türlerinin ne dereceye kadar olduğunu ortaya koyar. Betimlemesi yapılan nesne, kişi veya olayın içinde bulunduğu koşullar değiştirilmeden tanımlanır, herhangi bir etkiye maruz bırakılmaz (Büyüköztürk vd., 2009). Bu araştırmada da çocukların yaratıcılık potansiyelleri ile ev ortamı yaratıcılıkları ve yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonları arasındaki korelasyona bakılmıştır.

3.2. Araştırmada Evren ve Örneklem Seçimi

Araştırmanın evreni içerisinden seçilecek çalışma grubu kartopu örnekleme yöntemine uygun olarak oluşturulmuştur. Kartopu örnekleme yöntemine göre araştırma konusuna uygun olarak referans biri seçilmekte ardından bu kişi vasıtasıyla diğer katılımcılara ulaşılmaktadır (Karasar, 2014). Buna göre araştırmanın evrenini İstanbul ilindeki Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenler, öğretmenlerin sınıflarında eğitime devam eden çocuklar ve çocukların anne babaları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi olan çalışma grubunu ise kartopu örnekleme yöntemi ile İstanbul'da yer alan Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı bağımsız anaokullarında görev yapan 12 öğretmen, öğretmenlerin sınıflarında eğitime devam eden 103 çocuk ve bu çocukların anne babaları oluşturmuştur. Araştırmaya katılan çocukların tamamı bağımsız anaokullarında eğitimine devam etmekte olan çocuklardan oluşmaktadır. Araştırmaya katılan çocukların 49'u kız 54'ü erkek olmak üzere verilerin toplandığı tarih itibariyle yaşları 61-79 ay arasında değişmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak Yaratıcı Düşünmeyi Öğrenme Motivasyonu Ölçeği (Al- Zu'bi, Omar-Fauzee ve Kaur, 2017; Motivation to Learn Creative Thinking Scale), Yaratıcı Ev Ortamı Ölçeği (Oh ve Choi, 2006; Creative Home Environment Scale) ve Yaratıcılık Potansiyelinin Ölçülmesi Testi (Lubart, Besançon ve Barbot, 2012; Evaluation Potantial of Creativity- EPoC) kullanılmıştır.

3.3.1.Yaratıcı Düşünmeyi Öğrenme Motivasyonu Ölçeği (Motivation to Learn Creative Thinking Scale)

Yaratıcı Düşünmeyi Öğrenme Motivasyonu Ölçeği araştırmacı tarafından İngilizceden Türkçeye çevrilmiştir. Bu aşamadan sonra 1 yabancı dil alanında, 2 okul öncesi eğitimi alanında ve 1 ölçme-değerlendirme alanında olmak üzere toplam 4 uzmanın ölçek maddelerinin çevirisi ve uygunluğu konusunda değerlendirilmesine başvurulmuş ve uzmanlardan gelen görüşler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerden biri ölçeğin orijinalinde yer alan "student" ifadesi "öğrenci" yerine "çocuk" kelimesi kullanılmıştır. Özellikle okul öncesi dönemde öğrenci yerine çocuk ifadesi kullanıldığından daha uygun olacağı görüşüne varılmıştır. Ölçeğin orijinalinde yer alan maddelerin çoğu geniş zaman kipinde bazı maddelerin ise geçmiş zaman kipinde ifade edildiği görülmüştür. Türkçeye çevrildiğinde dilsel olarak bir bütün oluşturmadığından dolayı geçmiş zaman kipinde yer alan maddeler de geniş zaman kipiyle düzenlenerek son halini almıştır. Elde edilen bu ölçek 2 okul öncesi öğretmenine gönderilerek her öğretmenden sınıfında yer alan 2 çocuk hakkındaki doldurması istenmiştir. Bu pilot uygulamadan sonra aynı okul öncesi öğretmenlerine ölçek ve maddeleri hakkında görüşleri sorulmuştur. Öğretmenler de ölçeğin ve maddelerinin anlaşılır olduğunu ifade ettiklerinden dolayı ölçeğin son halinde herhangi bir düzenleme yapılmamıştır.

Araştırmada veri toplamak için kullanılacak olan ölçeklerden biri olan Yaratıcı Düşünmeyi Öğrenme Motivasyonu Ölçeği 2017 yılında Al- Zu'bi, Omar-Fauzee ve Kaur tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçek 5'li likert tipinde bir ölçektir. Orijinal dili İngilizce olan ölçek Malezya'da geliştirilmiştir. Bu ölçek araştırmacılar tarafından iki ölçeğin bir araya getirilmesi ve uyarlamasıyla oluşturulmuştur. Bu iki ölçek ise; İçsel Motivasyon Envanteri (Ryan, 1982) ve Öğrenme Motivasyon Ölçeği

(Stephanou, 2014)'dir. Araştırmacı İçsel Motivasyon Envanteri' nin maddelerini kullanırken dil stilini çocuğun öğretmen gözlemlerine uyacak şekilde değiştirmiştir. Ölçek; öğrenme ilgisi, öğrenme yeterliği, öğrenme stresi, öğrenme çabası ve öğrenme zevki olmak üzere beş alt boyuttan ve 21 maddeden oluşmaktadır. Öğrenme ilgisi alt boyutu 7 maddeden, öğrenme yeterliği alt boyutu 6 maddeden, öğrenme stresi alt boyutu 3 maddeden, öğrenme çabası alt boyutu 3 maddeden ve öğrenme zevki alt boyutu ise 2 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin öğrenme ilgisi alt boyutunun Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı 0.90 çıkarken öğrenme yeterliği alt boyutu 0.91, öğrenme stresi alt boyutu 0.84, öğrenme çabası alt boyutu 0.91 ve öğrenme zevki alt boyutu ise 0.86 olarak bulunmuştur. Yaratıcı Düşünmeyi Öğrenme Motivasyonu Ölçeği'nin 110 çocuğun katılımıyla güvenirlik çalışması yapılmış ölçeğin tamamına ait Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı 0.79 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin geçerliliğini değerlendirmek amacı ile önce Kaiser- Meyer- Olkin ve Barlett's analizi ile Kaiser- Meyer- Olkin (0.894) yeterlilik katsayısı ve p=0.00 olduğundan örneklemin büyüklüğünün yeterli olduğu ortaya konmuştur. İlk analiz %72 ile kümülatif özdeğerlere ulaşan sonuçların çoğu ile ilgili beş faktör göstermiştir. Verilerin analizinde ise Keşfedici Faktör Analizi kullanılmıştır. Keşfedici faktör analizine bağlı olarak yaratıcı düşünme anketinin aktif faktörlerinin yüklerini araştırmak için temel eksen faktörleme yöntemi kullanılmıştır. (Al- Zu'bi, M. vd., 2017). Böylece ölçeğin geçerli ve güvenilir olarak kullanılabileceği ortaya konmuştur.

Bu araştırma kapsamında araştırmacılar tarafından ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışması yapılmıştır. Yaratıcı Düşünmeyi Öğrenme Motivasyonu Ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışması 189 çocuk ile gerçekleştirilmiştir, çalışma grubu bu çalışma kapsamında verilerin toplanacağı gruptan farklıdır. Yapılan geçerlik ve güvenirlik analizleri sonucunda modelin uyum iyiliği indeks değerlerinin kabul edilebilir bir yapıda olduğu görülmektedir (CMIN= 446,97, DF= 177, p<0,001, CMIN/DF= 2,52, RMSEA= 0,090, CFI= 0,944, GFI= 0,817). $\chi 2$/sd oranının 3'ün altında olması mükemmel uyum gösterdiğine 5'in altında olması ise kabul edilebilir olduğunu göstermektedir (Kline, 2005). Bu çalışmada $\chi 2$/sd değerinin 2,52 olması modelin mükemmel uyuma sahip olduğuna işaret etmektedir. Güvenirlik katsayılarının .70 veya daha yüksek olması durumu güvenirlik için yeterli bir ölçüttür (Nunnally, 1978). Ölçeğe ait güvenirliğe ait hesaplamalar sonucu, alfa değerinin tüm

ölçek için .94 ve ölçeğin alt boyutlarına ait hesaplanan alfa değerlerinin sırasıyla .91, .84, .90, .95, .95 olması ölçeğin akademik çalışmalarda kullanabileceğini göstermektedir. Yaratıcı Düşünmeyi Öğrenme Motivasyonu Ölçeği 21 madde ve 5 alt boyutlu olmak üzere geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmış okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonlarını belirlenmesinde kullanıma uygun hale getirilmiştir.

3.3.2. Yaratıcı Ev Ortamı Ölçeği (Creative Home Environment Scale)

Orijinal dili Korece olan Yaratıcı Ev Ortamı Ölçeği çevirisi için Kayseri Üniversitesi Kore Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda görev yapmakta olan araştırma görevlisi ve anadili Korece olan ancak iyi düzeyde Türkçe bilen bir uzman olmak üzere toplam 2 uzman tarafından ölçek Türkçeye çevrilmiştir.

Yaratıcı Ev Ortamı Ölçeği, 2006 yılında Oh ve Choi tarafından Kore'de geliştirilen ölçeğin orijinal dili Korece 'dir. Yaratıcı Ev Ortamı Ölçeği 5'li likert tipinde bir ölçektir. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışması için veriler yaşları 5-6 olan 148 erkek ve 148 kız olan toplamda 296 çocuk, 296 anne-babadan toplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda ölçek, "Çocuğa saygı", "Zenginleştirilmiş öğrenme ortamı", "Bağımsızlığın uyarılması" ve "Aile baskısı" olmak üzere 4 alt boyuttan oluşturulmuştur. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach's değerleri .75 ile .86 arasında bulunmuşken ölçeğin toplamına ait Cronbach's değeri ise .85 bulunmuştur. Sonuçlara göre ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu ortaya konmuştur.

Bu araştırma kapsamında araştırmacılar tarafından ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışması yapılmıştır. Yaratıcı Ev Ortamı Ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışması 215 çocuk ile gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmasında yer alan çalışma grubuyla araştırmanın örneklem grubu farklı kişilerden oluşmaktadır. Araştırmacılar tarafından yapılan geçerlik ve güvenirlik analizleri sonucunda modelin uyum iyiliği indeks değerlerinin kabul edilebilir bir yapıda olduğu görülmektedir (CMIN= 1023,02, DF= 458, p<0,001, CMIN/DF= 2,23, RMSEA= 0,076, CFI= 0,620, GFI= 0,751). $\chi 2$/sd oranının 3'ün altında olması mükemmel uyum gösterdiğine 5'in altında olması ise kabul edilebilir olduğunu göstermektedir (Kline, 2005). Bu çalışmada $\chi 2$/sd değerinin 2,23 olması modelin mükemmel uyuma sahip olduğuna işaret etmektedir. Güvenirlik katsayılarının .70 veya daha yüksek olması durumu güvenirlik için yeterli bir ölçüttür (Nunnally, 1978). Ölçeğin tamamına ait

Cronbach's Alpha sayısı 0,79 olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutlarına ait Cronbach's Alpha sayıları ise 0,76; 0,78; 0,79; 0,75 olarak bulunmuştur. Yapılan analizler sonucunda Yaratıcı Ev Ortamı ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir araç olduğu ortaya konmuştur.

3.3.3.Yaratıcılık Potansiyelinin Ölçülmesi Testi (Evaluation Potantial of Creativity- EPoC)

Yaratıcılık Potansiyelinin Ölçülmesi Testi, 2012 yılında Lubart, Besançon ve Barbot tarafından geliştirilmiş. Birçok ülkede kullanılmakta olan EPoC testi Fransızca, İngilizce, Türkçe, Almanca ve Arapça olmak üzere 5 farklı dile çevirisi yapılmıştır. Türkçe çevirisi ise Ahmet Aksu tarafından yapılmıştır. A ve B olmak üzere iki paralel formlarından oluşan Yaratıcılık Potansiyelinin Ölçülmesi Testi, sözel ve grafik alanı temsil eden 8 maddeden oluşmaktadır. Bu 8 madde ıraksak ve yakınsak düşünme biçimlerine dayalı olarak oluşturulmuştur. Grafik Yakınsak-Birleştirici Düşünme (Integrative- Graphic), Sözel Yakınsak-Birleştirici Düşünme (Integrative- Verbal), Grafik Iraksak- Araştırmacı Düşünme (Divergent- Graphic) ve Sözel Iraksak-Araştırmacı Düşünme (Divergent- Verbal) olarak isimlendirilmektedir (Akt. Dereli, 2019). Bu 4 alt boyuttan ayrı ayrı elde edilen puanlar; çok yüksek, yüksek, üst normal, ortalama, alt normal, zayıf ve çok zayıf olmak üzere 7 düzeyde sınıflandırılmıştır (Lubart vd., 2012). Yaratıcılık Potansiyelinin Ölçülmesi Testi' nin geçerlik ve güvenirlik çalışması Dereli (2019) tarafından yapılmış, elde edilen uyumluluk indekslerine göre model yapıya iyi uyum göstermektedir (GFI=.90, CFI=.93, TLI=.85, SRMR=.047). Yaratıcılık ölçeğine ilişkin 4 faktörlü yapı doğrulanmaktadır. EPoC testinin güvenirlik çalışmasında tüm ölçeğin güvenirlik katsayısı 0.70 olarak ortaya konmuştur. Bu analizler sonucunda ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu saptanmıştır.

Araştırmacı tarafından uygulanan Yaratıcılık Potansiyelinin Değerlendirilmesi Testinin (EPoC) uygulaması için eğitim alınmıştır. Ölçeğin İngilizce geçerlik ve güvenirlik çalışmasını yapan Prof. Dr. Taisir Subhi Yamin'den uygulama eğitimi alınmış, EK 6'da sunulmuştur.

3.4. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması

Araştırma verileri 2021-2022 eğitim öğretim yılının güz ve bahar döneminde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı İstanbul ilinde bulunan okul öncesi dönem çocuklarının yer aldığı bağımsız anaokullarında eğitime devam eden çocuklar hakkında ölçeği dolduran öğretmenler, öğretmenlerin sınıflarında eğitime devam eden çocuklar ve çocukların anne babalarından elde edilmiştir.

Ölçeklerin uygulanabilmesi için Trakya Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan E-29563864-050.04.04-62148 tarihli ve 27.05.2021 tarihli etik kurul ini (EK 5) alınmıştır. Çalışmada okul öncesi dönem çocuklarına ve ailelerine ulaşmak için Millî Eğitim Bakanlığından da gerekli izinler alınmıştır (EK 7). Çalışmada yer alacak katılımcıların belirlenmesinde kolay ulaşılabilirlik açısında araştırmacının okul öncesi öğretmeni olarak görev yaptığı okul seçilerek başlanmış ardından araştırmacı okulundaki öğretmenler vasıtasıyla diğer katılımcılara ulaşılmıştır.

Yaratıcı Düşünmeyi Öğrenme Motivasyonu Ölçeği ile veri toplamak için ilk olarak ölçeği geliştiren araştırmacılara ulaşılmış e-posta yoluyla izin alınmıştır. Yaratıcı Düşünmeyi Öğrenme Motivasyonu Ölçeği araştırmacı tarafından microsoft forms aracılığı ile elektronik form olarak oluşturulmuştur. Hazırlanan e-form internet aracılığı ile okul öncesi öğretmenlerine iletilmiştir. Gönderilen öğretmenlerden ölçeği çevrimiçi olarak sınıflarındaki her bir çocuk için ayrı ayrı doldurmaları istenmiştir.

Yaratıcı Ev Ortamı Ölçeği ile veri toplamak için ölçeği geliştiren araştırmacılara ulaşılmış e-posta yoluyla izin alınmıştır. Araştırmacı tarafından microsoft forms aracılığı ile elektronik form olarak hazırlanmıştır. Hazırlanan e-form öğretmenler aracılığıyla ailelere iletilmiştir. Gönderilen ölçeği çevrimiçi olarak ailelerin evlerindeki genel durumu yansıtacak şekilde doldurmaları istenmiştir.

Yaratıcı Potansiyelinin Ölçülmesi Testi önce ölçeği geliştiren araştırmacılara ulaşılmış e-posta yoluyla izin alınmıştır. Sonrasında veli onam formu aracılığıyla ailelerden izin alınarak çocuklara Yaratıcılık Potansiyelinin Değerlendirilmesi Testi (EPoC) uygulanmıştır. Bu uygulamalar araştırmacı tarafından çocuklarla bire bir ve yüz yüze olarak gerçekleştirilmiştir. Yaratıcılık Potansiyelinin Değerlendirilmesi

Testi (EPoC) uygulanmasında okul idaresi tarafından uygun görülen bir sınıfta gerçekleştirilmiştir. Uygulamalar esnasında çocukların kendilerini rahat ifade edebilmeleri adına araştırmacı uygulama yapacağı her sınıfta serbest zaman etkinliklerine eşlik etmiştir. Daha sonra araştırmacı, sınıfların öğretmenleri tarafından çocuklarla tanıştırılmış böylelikle çocukların Yaratıcılık Potansiyelinin Değerlendirilmesi Testi (EPoC) uygulaması esnasında kendilerini güvensiz hissetmelerinin önüne geçilmiştir.

3.5. Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması

Verilerin analiz bölümünde genel amaç doğrultusunda oluşturulmuş her alt amaç için uygun olan analiz yöntemi belirlenerek araştırmanın bulguları elde edilmiştir. Tüm bu analizler öncesinde elde edilen verilerin dağılımlarının normalliği incelenmiştir. Normallik varsayımının test edildiği yöntemlerden biri Kolmogorov-Smirnov testidir. Araştırmanın örneklem grubu 50'den fazla olduğu için Kolmogorov-Smirnov testi kullanılmış p değerinin 0,05'ten büyük olması durumunda verilerin normal dağıldığı belirtilmiştir (Pallant, 2017). Yapılan analiz sonuçları Tablo 1.'de sunulmuştur.

Tablo 1. Ölçeklerin geneline ilişkin Kolmogorov- Smirnov analizi ve basıklık, çarpıklık değerleri

	N	Kolmogorov -Smirnov Z	P	Çarpıklık	Basıklık
Yaratıcı Ev Ortamı Ölçeği	103	.061	.200	.029	.145
Yaratıcı Düşünmeyi Öğrenme Motivasyonu Ölçeği	103	.130	.000	1.08	-1.11

Buna göre araştırmada ele alınan ölçeklerin toplam puanlarına göre dağılımlarının normalliği analiz edildiğinde Kolmogorov-Smirnov testine göre Yaratıcı Ev Ortamı Ölçeği'nin normal dağılım gösterdiği Yaratıcı Düşünmeyi Öğrenme Motivasyonu Ölçeği ve Yaratıcılık Potansiyelinin Ölçülmesi Testi'nin ise normal dağılım göstermediği görülmüştür. Bu sebeple her ölçek için çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmış olup basıklık ve çarpıklık değerlerinin-1.5 ile +1.5 arasında olduğu görülmüştür. Alan yazın incelendiğinde basıklık ve çarpıklık değerleri için-1.5 ve +1.5

(Tabachnick ve Fidell, 2013) arasında olan dağılımların normal kabul edildiği incelenmiştir. Bu sebeple Yaratıcı Ev Ortamı Ölçeği ve Yaratıcı Düşünmeyi Öğrenme Motivasyonu Ölçeği verilerinin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin genel dağılımlarının normal olduğu görülmektedir. Araştırmanın değişkenlerinden Yaratıcılık Potansiyelinin Ölçülmesi Testi'ndeki alt boyutların verilerinin dağılımlarının normalliği Tablo 2.'de sunulmuştur.

Tablo 2. Yaratıcılık Potansiyelinin Ölçülmesi Testi alt boyutlarına ilişkin Kolmogorov- Smirnov analizi ve basıklık, çarpıklık değerleri

Alt Boyutlar	N	Kolmogorov-Smirnov Z	p	Çarpıklık	Basıklık
Sözel Iraksak-Araştırmacı Düşünme	103	.209	.000	.154	.188
Grafik Iraksak-Araştırmacı Düşünme	103	.104	.000	.131	.114
Sözel Yakınsak-Birleştirici Düşünme	103	.227	.000	1.03	1,.22
Grafik Yakınsak-Birleştirici Düşünme	103	.204	.000	1.28	1.46

Tablo 2. incelendiğinde Yaratıcılık Potansiyelinin Ölçülmesi Testi alt boyutların toplam puanlarına göre normalliği analiz edildiğinde $p<.05$ olduğundan normal dağılım göstermediği görülmüştür. Çarpıklık ve basıklık değerlerine bakıldığında ise basıklık ve çarpıklık değerlerinin-1.5 ile +1.5 arasında olduğu görülmüştür. Bu sebeple Yaratıcılık Potansiyelinin Ölçülmesi Testi alt boyutlarına ait verilerin normal dağılım gösterdiği görülmüştür. Bu sonuçlardan yola çıkarak analizlerde kullanılacak olan ölçeklerin ve ölçeklerin alt boyutlarının normal dağılım gösterdiğinden dolayı parametrik testler kullanılmıştır. Kullanılan parametrik testler ilişkili örneklem t testi ve bağımsız örneklem t testidir. Çocukların yaratıcılık potansiyelleri ile ev ortamı yaratıcılığının incelendiği, çocukların yaratıcılık potansiyelleri ile yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonlarının incelendiği, çocukların yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonları ile yaratıcı ev ortamlarının arasındaki farkın incelendiği analizlerde ilişkili örneklem t testi kullanılmıştır. Çocukların yaratıcılık potansiyellerinin cinsiyetlerine göre fark gösterip

göstermediğini bulmak için kullanılan analizde bağımsız örneklem t testi kullanılmıştır.

4.BULGULAR

Okul öncesi dönem çocuklarının yaratıcı ev ortamlarının ve yaratıcı düşünmeyi öğrenme potansiyellerinin çocukların yaratıcılık potansiyellerine etkisinin incelendiği bu çalışmada; çocukların yaratıcılık potansiyelleri üzerinde etkisi olabilecek değişkenler ile yaratıcılık potansiyel düzeyleri ile ilişkisinin incelendiği analizler bu bölümde sunulmuştur.

Tablo 3. Çocukların ölçeklerden aldıkları puanlara ait betimleyici istatistikler

Ölçekler		**N**	**En Küçük**	**En Büyük**	**Ortalama**	**Ss**
Yaratıcılık Potansiyelinin Ölçülmesi Testi Alt Boyutları	Grafik Iraksak-Araştırmacı Düşünme	103	71.00	137.00	106.62	13.99
	Sözel Iraksak-Araştırmacı Düşünme	103	72.00	129.00	90.52	13.07
	Grafik Yakınsak-Birleştirici Düşünme	103	68.00	131.00	83.17	13.50
	Sözel Yakınsak-Birleştirici Düşünme	103	73.00	129.00	82.28	9.37
Yaratıcı Ev Ortamı Ölçeği		103	93.00	148.00	120.03	9.98
Yaratıcı Düşünmeyi Öğrenme Motivasyonu Ölçeği		103	43.00	98.00	77.54	11.31
Toplam		103				

Yaratıcılık potansiyel seviyelerinin sınıflandırılması; 130 ve daha fazla puan çok yüksek, 120-129 puan yüksek, 110-119 puan üst normal, 90-119 puan ortalama, 80-89 puan alt normal, 70-79 puan zayıf ve 69 ve daha az puan çok zayıf olarak isimlendirilmektedir. Tablo 3.'te Yaratıcılık Potansiyelinin Ölçülmesi Testi'nin alt

boyutlarına baktığımızda Grafik Iraksak-Araştırmacı Düşünme alt boyutundan alınan en küçük puanın 71, en büyük puanın 137, testten alınan ortalama puanın ise 106 olduğu görülmüştür. Grubun ortalamasına bakıldığında Grafik Iraksak-Araştırmacı Düşünme becerisi ortalama seviyededir. Sözel Iraksak-Araştırmacı Düşünme alt boyutundan alınan en küçük puanın 72, en büyük puanın 129, testten alınan ortalama puanın ise 90 olduğu görülmüştür. Sözel Iraksak-Araştırmacı Düşünme boyutundan alınan puanların ortalama seviyede olduğu görülüştür. Grafik Yakınsak-Birleştirici Düşünme alt boyutundan alınan en küçük puanın 68, en büyük puanın 131, testten alınan ortalama puanın ise 83 olduğu görülmüştür. Testin bu alt boyutundan alınan ortalama puana bakıldığında grubun Grafik Yakınsak-Birleştirici Düşünmesinin alt normal seviyede olduğu saptanmıştır. Sözel Yakınsak- Birleştirici Düşünme alt boyutundan alınan en küçük puan 73, en büyük puan 129 ve testten alınan ortalama puanın ise 82 olduğu görülmüştür. Testin bu alt boyutundan alınan ortalama puana bakıldığında alt normal seviyede olduğu görülmüştür. Yaratıcı Düşünmeyi Öğrenme Motivasyonu testinden alınabilecek en küçük puan 21, en büyük puan ise 105'tir. Yaratıcı Düşünmeyi Öğrenme Motivasyonu Ölçeğinden alınan en küçük puan 43 en büyük puan 98, ortalaması 78 olduğuna göre genel olarak yüksek puanların alındığı bir test olmuştur. Yaratıcı Ev Ortamı Ölçeğinden alınabilecek en küçük puan 32, en büyük puan ise 160'tır. Araştırma kapsamında bu ölçekten alınan puanlara bakıldığında en küçük 93, en büyük puanın 148 ortalama puanın ise 120 olduğu görülmüştür. Buradan hareketli grubun ortalamasının alınabilecek en büyük puana yakın olduğu dolayısıyla testten yüksek puanlar alındığı söylenebilir.

Araştırmanın ana problemi, "Okul öncesi dönem çocuklarının, yaratıcı ev ortamının ve yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonlarının, yaratıcılık potansiyelleri üzerinde anlamlı bir ilişkisi var mıdır?" şeklinde ifade edilmiştir. Okul öncesi dönem çocuklarının, yaratıcı ev ortamının ve yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonlarının yaratıcılık potansiyelleri üzerinde anlamlı bir ilişkisi olup olmadığını görmek amacıyla şu alt problemlere cevap aranmış analiz sonuçları sunulmuştur.

Araştırmanın birinci alt problemi, "Çocukların yaratıcılık potansiyeli puanları ile yaratıcı ev ortamı puanları arasında ilişki var mıdır?" biçiminde ifade edilmiştir. Çocukların yaratıcılık potansiyeli puanları ile yaratıcı ev ortamı puanları arasında

ilişkiye bakmak için ilişkili örneklem t testi yapılmıştır. Yapılan analizine ilişkin bulgular Tablo 4.'te sunulmuştur.

Tablo 4. Çocukların yaratıcılık potansiyelleri ile yaratıcı ev ortamı puanları arasındaki ilişkili örneklem t testi sonuçları

	N	**X**	**S**	**Sd**	**T**	**p**
Sözel Iraksak D. Ev Ortamı Y.	103	-36.36	16.10	102	-22.91	.000*
Grafik Iraksak D. Ev Ortamı Y.	103	-20.27	16.36	102	-12.57	.000*
Grafik Yakınsak D. Ev Ortamı Y.	103	-43.71	16.81	102	-26.38	.000*
Sözel Yakınsak D. Ev Ortamı	103	-44.61	12.35	102	-36.63	.000*

*p<.05

Çocukların yaratıcılık potansiyeli puanları ile yaratıcı ev ortamı puanları arasında ilişkiyi görmek için Tablo 4. incelenmiştir. Çocukların yaratıcılık potansiyeli puanları ile yaratıcı ev ortamı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır (p<.05). Çocukların yaratıcılık potansiyelleri, yaratıcı ev ortamlarına göre farklılık göstermektedir.

Araştırmanın ikinci alt problemi, "Çocukların yaratıcılık potansiyeli puanları ile yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonu puanları arasında ilişki var mıdır?" şeklinde ifade edilmiştir. Çocukların yaratıcılık potansiyelleri ile yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonları arasındaki ilişkiyi incelemek için ilişkili örneklem t testi yapılmıştır ve analiz sonuçları Tablo 5.'te verilmiştir.

Tablo 5. Çocukların yaratıcılık potansiyelleri ile yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonları arasındaki ilişkiye dair ilişkili örneklem t testi sonuçları

	n	**X**	**S**	**sd**	**t**	**p**
Sözel Iraksak D. Yaratıcı Düşünmeyi Öğrenme Motivasyonu	103	2.44	18.04	102	1.37	.172
Grafik Iraksak D. Yaratıcı Düşünmeyi Öğrenme Motivasyonu	103	18.54	17.69	102	10.63	.000*
Grafik Yakınsak D. Yaratıcı Düşünmeyi Öğrenme Motivasyonu	103	-4.90	18.16	102	-2.73	.007*
Sözel Yakınsak D. Yaratıcı Düşünmeyi Öğrenme Motivasyonu	103	-5.79	16.70	102	-3.52	.001*

*p<.05

Tablo 5. incelendiğinde Çocukların yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonlarının yaratıcılık potansiyellerine etkisine bakıldığında Grafik Iraksak Düşünme, Grafik Yakınsak Düşünme ve Sözel Yakınsak Düşünme arasında anlamlı bir fark bulunurken (p<.05) Sözel Iraksak Düşünme alanında fark bulunamamıştır (p>.05).

Araştırmanın üçüncü alt problemi, "Çocukların yaratıcı ev ortamı puanları ile yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonu puanları arasında ilişki var mıdır?" biçiminde ifade edilmiştir. Bu bağlamda çocukların yaratıcı ev ortamı puanları ile yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonu arasındaki ilişkinin incelenmesi için ilişkili örneklem t testi yapılmıştır. Yapılan analize ait bulgular Tablo 6.'te sunulmuştur.

Tablo 6. Çocukların yaratıcı ev ortamı ile yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonu arasındaki ilişkiye ilişkin ilişkili örneklem t testi analizi sonuçları

	n	**X**	**S**	**sd**	**t**	**p**
Yaratıcı Ev Ortamı	103	42.49	14.45	102	29.83	.000*
Yaratıcı Düşünmeyi Öğrenme Motivasyonu						

*p<.05

Tablo incelendiğinde çocukların yaratıcı ev ortamı ile yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonları arasındaki ilişkinin incelenmesinde, Buna göre çocukların yaratıcı ev ortamı ile yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonları arasında ilişki bulunmuştur (p<.05).

Araştırmanın dördüncü alt problemi, "Çocukların yaratıcılık potansiyeli puanları ile cinsiyetleri arasında ilişki var mıdır?" şeklinde ifade edilmiştir. Çocukların yaratıcılık potansiyeli ile cinsiyetleri arasındaki ilişkiyi görmek için bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 7.'de sunulmuştur. Tablo 7. incelendiğinde, çocukların cinsiyetleri ile grafik ve sözel ıraksak düşünme ile sözel yakınsak düşünme stili arasında anlamlı bir fark bulunamazken (p>.05) grafik yakınsak düşünme stili ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (p<.05). Analiz sonucunda grafik yakınsak düşünme stili ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunmuş daha sonrasında erkek ya da kız olma durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini görmek amacıyla korelasyon analizi yapılmış, analiz sonuçları Tablo 8.'de sunulmuştur. Yapılan korelasyon analizi sonucunda ise erkek çocuklarının aldığı grafik yakınsak düşünme stili puanlarının, kız çocuklarına oranla anlamlı şekilde yüksek olduğu ortaya konmuştur (r =.542).

Tablo 7. Çocukların yaratıcılık potansiyelleri ile cinsiyetleri arasındaki ilişkiye ilişkin bağımsız örneklem t testi sonuçları

	n	**sd**	**T**	**p**
Sözel Iraksak D. Cinsiyet	103	101	.088	.992
Grafik Iraksak D. Cinsiyet	103	101	.410	.694
Grafik Yakınsak D. Cinsiyet	103	101	-1,.87	.000*
Sözel Yakınsak D. Cinsiyet	103	101	-.85	.216

*p<.05

Tablo 8. Çocukların yaratıcılık potansiyellerinin kız ya da erkek olma durumuna göre farklılaşmasına ilişkin korelasyon testi sonuçları

Değişkenler	**Gruplar**	**n**	**r**	**P**
Grafik Iraksak D.	Kız	49	.229	.118
	Erkek	54	.542**	.002
Grafik Yakınsak D.	Kız	49	.259	.389
	Erkek	54	.354	.008
Sözel Iraksak D.	Kız	49	.056	.035
	Erkek	54	.218	.287
Sözel Yakınsak D.	Kız	49	.251	.035
	Erkek	54	.328	.056

** p<.01

5.SONUÇ VE TARTIŞMA

Okul öncesi dönem çocuklarının ev ortamı yaratıcılıklarının ve yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonlarının yaratıcılık potansiyellerine etkisinin incelendiği bu araştırmanın sonuçlarına göre; Çocukların yaratıcılık potansiyeli puanları ile yaratıcı ev ortamı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Çocukların yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonlarının yaratıcılık potansiyellerine etkisine bakıldığında Grafik Iraksak Düşünme, Grafik Yakınsak Düşünme ve Sözel Yakınsak Düşünme arasında anlamlı bir fark bulunurken Sözel Iraksak Düşünme alanında fark bulunamamıştır. Çocukların yaratıcı ev ortamı ile yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonları arasında ilişki bulunmuştur. Çocukların cinsiyetleri ile grafik ve sözel ıraksak düşünme ile sözel yakınsak düşünme stili arasında anlamlı bir fark bulunamazken grafik yakınsak düşünme stili ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bununla birlikte erkek çocuklarının aldığı grafik yakınsak düşünme stili puanlarının, kız çocuklarına oranla anlamlı şekilde yüksek olduğu ortaya konmuştur.

Araştırmadan elde edilen ilk sonuç, çocukların yaratıcı ev ortamı puanı ve yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonlarının yaratıcılık potansiyelleri üzerinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Yani çocukların yaratıcılık potansiyelleri, yaratıcı ev ortamları ve yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonlarına göre farklılık göstermektedir. Alanyazına bakıldığında yurt içindeki çalışmalara rastlanmadığı yurt dışındaki çalışmaların da kısıtlı olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmalarda (Radwan, 2001; Kim, Koo ve Lee, 2005; Tehlan, 2015; Sharma, 2016; Pugsley ve Acar, 2020; Jankowska and Gralewski, 2020; Gayret, 2021) yaratıcı ev ortamı ve çocukların yaratıcı kişiliği pozitif yönde ilişkilidir yani yaratıcı ev ortamlarında yetişen çocukların yaratıcılık potansiyelleri daha yüksektir. Farklı örneklem gruplarıyla çalışılan çalışmalara bakıldığında Lee (2015) çalışmasında ergenlerin ev ortamının yaratıcılıklarına etkisini araştırmış ve yaratıcı ev ortamlarında yaşayan gençlerin yaratıcılıklarının daha yüksek olduğunu saptamıştır. Alanyazın incelenmiş ve araştırma sonucunu destekler nitelikte olduğu görülmüştür.

Alanyazına bakıldığında ıraksak düşünme ve yakınsak düşünme değişkenleriyle yapılan çalışmalar görülmüştür. Bu araştırmada kullanılan Yaratıcılık

Potansiyelinin Ölçülmesi Testinin alt boyutlarından yakınsak düşünme ve ıraksak düşünmenin, ev ortamı yaratıcılığına etkisi incelenmiştir. İncelemeler sonucunda benzer çalışmalarla tartışması sunulmuştur.

Çocukların yaratıcı ev ortamı ile grafik ıraksak-birleştirici düşünme ve sözel ıraksak-birleştirici düşünme arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu konuyla ilgili çalışmalar incelendiğinde ev ortamı yaratıcılığı ile ıraksak-araştırmacı düşünme stili arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara rastlanmamıştır ancak ıraksak düşünme stilinin farklı kültürlerde yaşayan çocuklar üzerindeki etkisini gösteren birkaç çalışma bulunmuştur. Cheung ve arkadaşlarının (2016) ortaya koyduğu çalışmada Hong Kong'ta yaşayan Çinli çocuklar ile Paris'te yaşayan Fransız çocukların ıraksak ve yakınsak düşünme stillerinin kültürler arası karşılaştırılmasını yapmak istemişlerdir. Araştırma sonunda ıraksak düşünme stilinde Çinli çocukların Fransız çocuklara göre daha yüksek puanlar aldığı yakınsak düşünme stilinde ise yine Çinli çocukların Fransız çocuklara göre daha yüksek puanlar aldığı saptanmıştır. Torrance (1974) araştırmasında Amerikalı çocukların Arap çocuklara göre ıraksak ve yakınsak düşünme stilinde daha iyi olduklarını ortaya koymuştur. Yapılan çalışmalara bakıldığında ıraksak ve yakınsak düşünme stilleri ile ev ortamı yaratıcılığını inceleyen çalışma olmamakla birlikte farklı kültürlerde yaşayan çocuklarla karşılaştırılmaları yapılmıştır. Farklı kültürlerde yaşayan çocukların ıraksak düşünme stili puanları arasında farklılıklar gözlemlenmiştir. Alanyazındaki benzer çalışmalardan elde edilen bulgular ile araştırmanın bulguları örtüşür niteliktedir.

Araştırma sonuçları incelendiğinde çocukların yaratıcı ev ortamı ile grafik yakınsak- birleştirici düşünme ve sözel yakınsak-birleştirici düşünme arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bashaw ve White (1971) çalışmasında ailelerin sahip olduğu sosyoekonomik düzeyin, okul öncesi dönem çocuklarında yakınsak düşünme ve bilimsel yaratıcılık üzerindeki etkili olup olmadığını incelemiştir. Çalışma sonunda sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerde yetişen çocukların yakınsak düşünme becerisi ve bilimsel yaratıcılıklarının daha düşük olduğu görülmüştür. Elde edilen sonuç, bu araştırmanın bulgusunu destekler niteliktedir.

Çocukların yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonlarının yaratıcılık potansiyellerine etkisine bakıldığında Grafik Iraksak Düşünme, Grafik Yakınsak Düşünme ve Sözel Yakınsak Düşünme arasında anlamlı bir fark bulunurken Sözel Iraksak Düşünme alanında fark bulunamamıştır. Yani çocukların Grafik Iraksak Düşünme, Grafik Yakınsak Düşünme ve Sözel Yakınsak Düşünme alanı üzerinde yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonunun etkisi bulunurken Sözel Iraksak Düşünme alanında etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca bağlı olarak ilgili araştırmalara bakıldığında Al-Zu'bi ve arkadaşlarının (2017) ortaya koyduğu çalışmada okul öncesi çocuklarının yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonları ile yaratıcılık düzeyleri incelenmiş pozitif yönlü anlamlı bir ilişki ortaya konmuştur. Gayret (2021) çocukların motivasyon düzeyleri ile yaratıcılıkları arasındaki ilişkiyi incelemiş sonucunda yaratıcılık ve motivasyon arasında pozitif bir ilişki ortaya koymuştur. Okul öncesinde yapılan çalışmalar kısıtlı olduğundan farklı örneklem grupları ve farklı değişkenlerle yapılan çalışmalar da incelenmiştir. Li ve arkadaşlarının (2020) ortaya koyduğu çalışmada iki örtük teori yaratıcılık ve motivasyonun başarı seviyeleri ile nasıl ilişkilendirildiği araştırılmıştır. Çin'de iki üniversitede eğitimine devam eden 606 üniversite öğrencisi araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Araştırma sonunda yaratıcılığın başarı üzerinde etkisi bulunduğu ve yaratıcılığın motivasyon üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Bu çalışmalar araştırma sonucunu destekler niteliktedir ancak aksi bulgulara ulaşılan çalışmalar da mevcuttur. Lew ve Cho (2013) çalışmasında çocukların içsel/dışsal motivasyonu ile yaratıcı düşünme becerisi arasındaki ilişkiyi incelemiş ancak anlamlı düzeyde bir ilişki bulunamamıştır. Alanyazındaki çalışmaların bulgularına bakıldığında farklı sonuçlar çıktığı görülmüş bu sebeple yaratıcılık ve motivasyon arasındaki ilişkinin tek bir yönü göstermediği dolayısıyla bu konudaki araştırmaların sürdürülmesi gerektiği düşünülmektedir. Yaratıcılık ile motivasyon arasında ilişki araştırmaya değer iki değişken olup alanyazında pek rastlanılmayan yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonu kavramına ilişkin çalışmalara daha fazla yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Alanyazına bakıldığında ıraksak düşünme ve yakınsak düşünme değişkenleriyle yapılan çalışmalar görülmüştür. Bu araştırmada kullanılan Yaratıcılık

Potansiyelinin Ölçülmesi Testinin alt boyutlarından yakınsak düşünme ve ıraksak düşünmenin, yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonuna etkisi incelenmiştir. İncelemeler sonucunda benzer çalışmalarla tartışması sunulmuştur.

Mevcut araştırmada çocukların yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonları ile grafik ıraksak-araştırmacı düşünme stili arasında anlamlı fark bulunurken sözel ıraksak-araştırmacı düşünme stili arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Her ne kadar okul öncesi alanında benzer çalışmalara rastlanmasa da farklı örneklem grupları ve farklı değişkenlerle yapılmış çalışmalar mevcuttur. Atacan (2020) çalışma grubunu 7.sınıf çocuklarından oluşturan araştırmasında tasarım odaklı düşünme etkinliğinin kullanılmasının farklı ıraksak düşünmeye sahip öğrencilerin motivasyonlarına etkisini incelemiştir. Iraksak düşünme testinden düşük puan alan çocukların düşünme becerileri artmış dolayısıyla motivasyonlarında da artış olduğu saptanmıştır. Iraksak düşünme testinden yüksek puan alan çocuklar ise problem çözme davranışlarının ve motivasyonlarının artış gösterdiği görülmüştür. Bu sonuçlardan hareketle çocuklar günlük yaşamlarında ıraksak-araştırmacı düşünme stiliyle karşılaştıkları problemlerde yaratıcı çözümler ürettiği için başarı duygusunu yaşadığı bu sebeple yaratıcı düşünmeyi öğrenmeyi motivasyonlarını arttırdığı şeklinde yorumlanabilir. Bir başka bakış açısıyla da yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonu yüksek çocuklar karşılaştıkları problemler karşısında motivasyonu yüksek ve öğrenmeye açık olacaklarından ıraksak-araştırmacı düşünme stili yönü yüksek olduğu düşünülebilir.

Çocukların yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonu ile sözel ve grafik yakınsak araştırmacı düşünme ile yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonu arasında anlamlı bir fark vardır. Motivasyon konusunda yapılan çalışmalar sınırlı olduğundan ve bu bulguya yönelik herhangi bir çalışma bulunamadığından yakınsak-araştırmacı düşünmeyle ilgili yapılan çalışmalar incelenmiştir. Bu çalışmalar da okul öncesi yaş grubuyla çalışılmamış olup farklı örneklem grupları ve farklı değişkenlerle ele alınmıştır. Çüçen ve Ertürk'ün (2008) çalışmasında mantık ve matematik eğitimi almış üniversite öğrencileri ile yeterince mantık ve matematik görmemiş üniversite öğrencilerinin yakınsak-ıraksak düşünme seviyelerinin farklı olup olmadıklarını saptamıştır. Bu çalışmaya göre kızlar ve erkeklerin yakınsak-ıraksak düşünme düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuş, kızların yakınsak-ıraksak düşünme

düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırmanın bir başka değişkenleri ise öğrencilerin anne- babalarının eğitim durumlarının yakınsak-ıraksak düşünme becerilerine herhangi bir etkisi olmadığı görülmüştür. Yine aynı şekilde farklı gelir durumlarından gelen öğrencilerin yakınsak-ıraksak düşünme beceri arasında anlamlı bir fark yoktur. Coşkun (2005) düşünce üretim performansına ıraksak ve yakınsak düşünme görevlerinin etkisini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre ıraksak düşünmenin, yakınsak düşünmeye göre beyin fırtınasındaki performansını arttırdığı yönünde saptanmıştır. De Vink ve arkadaşları (2022), ıraksak ve yakınsak düşünmenin matematik performansına nasıl katkıda bulunduğunu incelemişlerdir. Çalışma sonunda çocukların matematik performanslarının temel olarak yakınsak düşünmeye dayandığı açıklanmıştır. Bu durumda ıraksak düşünmenin iki rolü vardır: Çoklu çözüm işlemlerinde yakınsak düşünmeyi tamamlamak ve tek çözümlü işlemlerde yakınsak düşünmeyi telafi etmektir. Alanyazındaki sonuçlar araştırma sonucunu destekler niteliktedir. Yapılan çalışmalara bakıldığında yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonu ve yakınsak-birleştirici düşünme arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar bulunamamış ancak farklı değişkenlerle ilişkileri incelenmiştir. Bu sebeple yakınsak-birleştirici düşünme stili araştırmalarda daha çok yer verilmesi gereken bir değişken olduğu görülmüştür.

Çocukların yaratıcı ev ortamı ile yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Alanyazın incelendiğinde yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonuyla alakalı çalışmalara rastlanmamıştır. Genellikle çocukların motivasyon düzeylerinin farklı değişkenlerle ilişkisini inceleyen çalışmalar yapıldığı görülmüştür (Berhenke,2013; Özbey, 2017; Özbey, 2018; Özbey ve Aktemur Gürler, 2019; Özbey ve Köyceğiz,2019; Gözübüyük ve Özbey, 2019; Gözübüyük ve Özbey, 2020). Alanyazında yaratıcı ev ortamını inceleyen çalışmalar olmadığından buna en yakın sonuçları vereceği düşünülen bağlanma örüntüleri, anne-baba eğitim düzeyi ve anne-baba ilişkisinin çocukların motivasyonları ile ilişkilerini inceleyen çalışmalara bakılmıştır. Özbey (2017) çalışmasında çocukların motivasyon düzeylerinin babanın öğrenim durumu ve babanın mesleği gibi değişkenlerde anlamlı farklılık gösterdiği ancak annenin öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Buradan hareketle ebeveynlerin öğrenim durumlarının çocukların motivasyon düzeyleri üzerinde etkili olduğu noktasında tek başına etken olmadığı söylenebilir.

Gözübüyük ve Özbey'in (2019) çocukların motivasyon düzeyleri ile bağlanma örüntüleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında güvenli bir şekilde bağlanan çocukların güvensiz bir şekilde bağlanana çocuklara kıyasla motivasyon düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Gözübüyük ve Özbey (2020) çalışmasında baba-çocuk ilişkisi ile çocukların motivasyon düzeylerindeki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma sonunda motivasyon düzeyi yüksek olan çocukların baba-çocuk ilişkilerinde daha az sorun yaşadıkları bununla birlikte baba-çocuk ilişkilerinde sorunların sayısı fazla olduğunda çocukların motivasyon seviyelerinin azaldığı saptanmıştır. Literatürdeki benzer sonuçlar ile araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Araştırmanın son bulgusunda ise cinsiyetlere göre çocukların yaratıcılık potansiyelleri düzeylerinde fark olup olmadığı incelenmiştir. Çocukların cinsiyetleri ile grafik ve sözel ıraksak düşünme ile sözel yakınsak düşünme stili arasında anlamlı bir fark bulunamazken grafik yakınsak düşünme stili ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Yapılan korelasyon analizi sonucunda ise erkek çocuklarının aldığı grafik yakınsak düşünme stili puanlarının, kız çocuklarına oranla anlamlı şekilde yüksek olduğu ortaya konmuştur (r =.542). Alan yazın incelendiğinde ise erkek ya da kız çocuk olma durumuna göre yaratıcılık potansiyellerini etkilemediği çalışmalar mevcuttur (Dunn ve Herwig, 1992; Saygın, 2004; Aslan, Aktan ve Kamaraj, 1997; Baer ve Kaufman, 2008; Ceylan, 2008; Can Yaşar ve Aral, 2010; Sıdar, 2011; Gizir Ergen ve Köksal Akyol, 2012; Öncü, 2017; Gönen vd., 2011; Dilek, 2013; Sayed ve Mohamed, 2013; Çeliköz, 2017). Dolayısıyla daha önceki yapılan çalışmalar araştırma sonucunu destekler niteliktedir. Bunun yanı sıra çocukların yaratıcılık potansiyellerinin cinsiyetlerine göre farklılık gösterdiği çalışmalar da mevcuttur. Lee (2005) çalışmasında 4-5 yaş aralığındaki 1000 çocuğun cinsiyetleri ve yaratıcılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve yaratıcılık düzeylerinin cinsiyetlere göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Yıldırım'ın (2006) araştırmasında ise 180 okul öncesi dönem çocuğu yer almıştır. Araştırmanın sonuçlarından biri de kız çocuklarının akıcılık ve zenginleştirme alt boyutlarında erkek çocuklarına göre daha yüksek puan aldıklarıdır. Basun (2017) tarafından ortaya konan çalışmada 48-66 aylık çocukların yaratıcılık seviyelerinin kız veya erkek olma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmış, akıcılık ve esneklik alt boyutlarında erkek çocukların

yaratıcılıklarının kız çocuklarına göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Alanyazındaki çalışmalar ve araştırma bulgusuna bakıldığında çocukların yaratıcılık potansiyellerinde cinsiyet değişkeninin bir başına belirleyici olmadığı ifade edilebilir.

6.ÖNERİLER

Okul öncesi dönem çocuklarının, yaratıcı ev ortamının ve yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonlarının çocukların yaratıcılık potansiyellerine etkisini incelemeyi amaçlayan bu çalışmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda araştırmacılar ve uygulayıcılar için aşağıdaki önerilere yer verilmiştir.

6.1. Araştırmacılar İçin Öneriler

Bu çalışma 103 çocuk ve ebeveyni ile yürütülmüştür. Araştırmanın daha fazla katılımcı ile yapılması önerilmektedir.

Çalışmada yaratıcılığı etkileyen etmenlerden ev ortamı ve yaratıcı düşünmeyi öğrenme motivasyonlarının yaratıcılıklarına etkisi incelenmiştir. Yapılacak olan araştırmalarda çocukların yaratıcılıklarına etki edebilecek ailenin eğitim durumu, ailenin sosyoekonomik düzeyi gibi farklı değişkenlerle de araştırmalar yapılabilir.

Araştırma İstanbul'da eğitimine devam etmekte olan okul öncesi çocuklarıyla sınırlı tutulmuştur. Çocukların ev ortamlarının yaratıcılıklarına etkisini incelemek adına farklı kültürlerden şehirlerin de bulunduğu daha geniş kitlelerle çalışmalar yürütülebilir.

Araştırmada çocukların yaratıcılıklarına etkisi olduğu düşünülen ve ailelerin tutumunu sergileyen ev ortamı yaratıcılıkları incelenmiştir. Aynı şekilde okul ortamı ve öğretmenlerin tutumunun çocukların yaratıcılıklarına olan etkisi incelenebilir.

Çocukların ev ortamında yaratıcılıklarını engelleyen durumların tespit edilmesi ve bu durumların ortadan kaldırılması adına araştırmalar yapılabilir.

Yaratıcı Ev Ortamı Ölçeğinin yanıtlanmasındaki yanlılığı ortadan kaldırabilecek öğretmenin ev ortamını gözlemlemesine dayalı ya da hem anne hem de babanın doldurabileceği bir ölçek geliştirilebilir.

6.2. Uygulayıcılar İçin Öneriler

Çocukların yaratıcılıklarına etki eden etmenler hakkında okul ortamını düzenlemek adına hizmet içi eğitimler düzenleyerek ev ortamına yönelik ise ailelere aile eğitimleri düzenleyerek farkındalık oluşturulabilir.

Çocukların yaratıcılıklarını etkileyen ortamlardan biri de okul ortamıdır, yaratıcı ortamın düzenlenmesi adına eğitimcilere seminerler düzenlenebilir.

Öğretmenlerin çocukların yaratıcı düşünme motivasyonlarını arttırıcı etkinlikler üzerinde konuşabilecekleri atölye çalışmaları düzenlenerek uygulamalar yapılabilir.

Sınıfların yaratıcılık potansiyellerini destekleyecek ortam düzenlemeleri yapılabilir.

KAYNAKÇA

Adams, A.B. (2007). The Benefits of Equalizing Standards, and Creativity, *Giftedchildtoday,* vol. 30, no. 1, pp. 58-64.

Agnoli, S., Runco, M. A., Kirsch, C., & Corazza, G.E. (2018). The role of motivation in the prediction of creativite achievement inside and outside of school environment. *Thinking Skills And Creativity, 28,* 167-176.

Akçum, E. (2005). *5-6 yaş çocuklarının yaratıcılık ve öğrenime hazır oluş düzeylerine okulöncesi eğitimin etkisinin incelenmesi (*Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

Alder, H. (2004). *Yaratıcı Zekâ* (M. Zaman, C. Avşar, Çev.). İstanbul: Hayat. Ankara: Hedef Yayınları.

Al-Zu'bi, M., Omar-Fauzee, M. ve Kaur, A. (2017). The relationship between creative thinking and motivation to learn creative thinking among pre-schoolers ın Jordan. *European Journal of Education Studies, 3* (3), 426-442.

Amabile, T. M. (1998). How to kill creativity. *Harvard Business Review,* 76–87.

Anders, Y., Rossbach, H. G., Weinert, S., Ebert, S., Kuger, S., Lehrl, S., & Maurice, J. (2012). Home and preschool learning environments and their relations to the development of early numeracy skills. *Early Childhood Research Quarterly, 27*(2), 231-244. doi: 10.1016/j.ecresq.2011.08.003

Aral, N., Baran, G., Bulut, Ş., Çimen, S. (2001). *Çocuk gelişimi I.* İstanbul: Ya-Pa

Argun, Y. (2012). *Okul Öncesi Dönemde Yaratıcılık ve Eğitimi.* Ankara: Anı Yayınları.

Artut, K. (2001). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Ankara: Anı.

Artut, K. (2007). *Okul Öncesinde Resim Eğitimi.* Ankara: Anı.

Aslan, A., Aktan, E. ve Kamaraj, I. (1997). Anaokulu eğitiminin yaratıcılık ve problem çözme becerisi üzerindeki etkisi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 9*, 37-48.

Atacan, B. (2020*). 7.Sınıf fen bilgisi dersinde tasarım odaklı düşünmeye yönelik etkinliğin öğrencilerin, motivasyon, ekip çalışması ve derse ilişkin bakış*

açılarına etkisi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Atasoy, B., Kadayıfçı, H. ve Akkuş, H. (2007). Öğrencilerin çizimlerinden ve açıklamalarından yaratıcı düşüncelerinin ortaya konulması, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı:5.*

Atay, Z. (2009). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 Yaş öğrencilerinin yaratıcılık düzeylerinin yaş, cinsiyet ve ebeveyn eğitim durumlarına göre incelenmesi: Ereğli örneği*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Konya.

Ayden, C. & İşgüzar, S. (2016). Üniversite öğrencilerinin yaratıcılık düzeyleri ve motivasyonları arasındaki ilişkiyi incelemeye yönelik araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. *26* (2), 201-218.

Aydın, Ç. (1997) *Üniversite anaokullarına devam eden 5-6 Yaş çocuklarının yaratıcılık düzeylerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Baer, J. ve Kaufman, J. (2008). Gender differences in creativity. *The Journal of Creative Behavior, 42(2),* 75-105

Bashaw, W. L., & White, W. F. (1971). Figural creativity and convergent thinking among culturally deprived kindergarten children. *American Educanional Research Association Convetion in Newyork City, 9,* 4-7

Basun, B. (2017). *48-66 ay arası çocukların sosyal problem çözme becerileri ile yaratıcılıklarının yaşadıkları bağlam (kentte ve kırsal bölgede) açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Beceren, Ö., & Ünsal, F. Ö. (2015). *Yaratıcılığın Keşfi, E.Çelebi Öncü (Ed).*

Berhenke A.L. (2013). *Motivation, self-regulation, and learning in preschool (*Doctoral thesis). University of Michigan.

Besançon, M. ve Lubart, T. (2015) *La créativité de l'enfant,* Mardaga, Wavre, Belgium.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri (8. Baskı).* Ankara: Pegem Yayınları.

Can Yaşar, M. & Aral, N. (2011). Altı yaş çocuklarının yaratıcı düşünme becerilerine sosyo-ekonomik düzey ve anne baba öğrenim düzeyinin etkisinin incelenmesi. *Kuramsal Eğitim Bilim, 4*(1), 137-145.

Can Yaşar, M. (2009). *Anasınıfına devam eden altı yaş çocuklarının yaratıcı düşünme becerilerine drama eğitiminin etkisinin incelenmesi* (Basılmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ceylan, E. (2008). *Okul öncesi eğitime devam eden 5–6 yaş çocuklarının bilişsel tempoya göre yaratıcılık düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Cheung, P. C., Lau, S., Lubart, T., Chu, D. H. W., & Storme, M. (2016). Creative potential of Chinese children in Hong Kong and French children in Paris: A cross-cultural comparison of divergent and convergent-integrative thinking. *Thinking Skills and Creativity, 22,* 201–211. https://doi.org/10.1016/j.tsc.2016.09.005

children in turkey according to different variants, *International Journal of Arts and Sciences, 4*(5), 208-218.

Cho, S. H., Nijenhuis, J. T., VanVianen, A. E., Kim, H. B., & Lee, K. H. (2010). The Relationship Between Diverse Components Of Intelligence And Creativity. *The Journal of Creative Behaviour, 44,* 125-137.

Corazza, G. E. (2019). "The dynamic universal creativity process" in *Dynamic perspectives on creativity: New directions for theory, research, and practice in education.* eds. R. A. Beghetto and G. E. Corazza (Cham: Springer), 297–318.

Coşkun, H. (2005). Beyin yazımında ıraksak düşünme ve grup ortamının düşünce üretimine etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, *20*(55), 39.

Craft, A., Jeffrey B., & Leibling, M. (2001). *Creativity in Education.* Continuum Press: London.

Csikszentmihalyi, M. (1996). *Creativity: Flow and the psychology of discovery and invention.* New York: Harper Collins.

Çam, O. & Öztürk Turgut, E. (2015). Yaratıcılık. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi.*31(2), 78-85.

Çeliköz, N. (2017). Okul öncesi dönem 5-6 yaş çocuklarının yaratıcılık düzeylerinin incelenmesi. *Yıldız Journal of Educational Research, 2(1)*, 1-25

Çüçen, A. K. ve Ertürk, E. (2008). Soyut düşünmede mantık ve matematik bilgisinin yeri. *Kaygı. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi, 11,* 247-268.

Dababneh, K., M. Ihmeideh, F. & Al-Omari, A A. (2010). Promoting kindergarten children's creativity in the classroom environment in Jordan. *Early Child Development and Care*, 180 (9), 1165-1184.

De Vink, I. C., Willemsen, R. H., Lazonder, A. W., & Kroesbergen, E. H. (2022). Creativity in mathematics performance: The role of divergent and convergent thinking. *British Journal of Educational Psychology*, *92*(2).

Dellas, M., & Gaier, E. L. (1970). Identification of creativity. *Psychological Bulletin, 73*, 55–73. doi: 10.1037/h0028446

Dereli, F. (2019). *Okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocukların aday gösterilmelerine yönelik geliştirilen eğitim programının etkililiği* (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Dilek, A. N. (2013). *Sosyo-kültürel özelliklerin yaratıcı düşünmeye etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Dunn, L., & Herwig, J. E. (1992). Play behaviors and convergent and divergent thinking skills of young children attending full-day preschool. *Child Study Journal*. 22(1), 23-38.

Eckhoff, A. (2011). Creativity in the early childhood classroom: Perspectives of preservice teachers. *Journal of Early Childhood Teacher Education, 32*(3), 240-255.

Edwards, L. C. (2006). *The Creative Arts A Process Approach for Teachers and Children.* New Jersey: Pearson Merrill Prentice Hall.

Engle, T. L. & Snellgrove, L. (1979). *Psychology: Its Principles and Applications*. New York.

Eratay, E. (1993). *7 ve 11 yaş çocuklarının yaratıcılıkları ile psikososyal gelişimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Bilim Uzmanlığı Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Eroğlu, M. (2014). *İlköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin örgütsel yaratıcılık algılarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Gaziantep.

Gayret, H. (2021). *Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylar arasındaki çocukların motivasyon düzeyleri ile yaratıcılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Ana Bilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı, Konya.

Gizir Ergen, Z. ve Köksal Akyol, A. (2012). Anaokuluna devam eden çocukların yaratıcılıklarının incelenmesi. *Kuramsal EğitimBilim Dergisi, 5(2)*, 156-170.

Gönen, M., Çiçekler, C. Y., Akyüz, E., Arslan, A. Ç. & Baydemir, G. (2011). 5 yaşındaki çocukların yaratıcılık düzeylerinin incelenmesi. E-*Journal of New World Sciences Academy*, 6(1), 1185-1195.

Gözübüyük, A., Özbey, S. (2019). Okul öncesi dönem çocuklarının bağlanma örüntüleri ile motivasyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *SDU International Journal of Educational Studies, 6*(2), 101-113.

Gözübüyük, A., Özbey, S. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının motivasyon düzeyleri ile baba-çocuk ilişkisi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *IBAD Journal of Social Sciences.*

Guilford, J. P. (1976). *Traits of Creativity.* P.E. Vernon (Ed). Creativity (s.167-188). Harmondsworth: Penguin.

Guilford, J. P. (1987). Creativity: Yesterday, today and tomorrow. *The Journal of Creative Behavior, 1*(1) 3-14.

Güneş, A. (2016). Eğitimde yaratıcılık ve yaratıcı mekânlar. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 15(57), 37-56.

Halat, Z., Dağlıoğlu, H. E., & İnce-Aracı, F. G. (2022). A validity and reliability study of the creativity-supporting home environment scale. *International Online Journal of Primary Education (IOJPE), 11*(1), 136-153.

Isbell, R. T. & Raines, S. C. (2007). *Creativity and the Arts with Young Children*. Second Edition. Canada: Thomson Delmar Learning.

Işıldak, S. (2008). Yaratmada ilk adım: İmge ve imgelem. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi,* 2(1), 64-69.

Jankowska, D. M., & Gralewski, J. (2020). The familial context of children's creativity: Parenting styles and the climate for creativity in parent-child relationship. Retrieved from https://psyarxiv.com/2b35p/

Kara, A. (2007). *Okul öncesi dönemde 5-6 yaş grubu çocukların yaratıcılık düzeylerini etkileyen faktörlere ilişkin öğretmen görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı, Konya.

Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik.

Karlıdağ, İ. (2018). *Okul öncesi eğitim ortamının kalitesinin çocukların yaratıcılığına etkisi.* Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı, Ankara.

Kaufman, (2009). *Creativity 101 Springer*. New York: Publishing Company.

Kaufman, J. C., Kaufman, S. B., & Lichtenberger, E. O. (2011). Finding creative potential on intelligence tests via divergent production. *Canadian Journal of School*

Kaufmann, G. (1993). The Content and Logical Structure of Creativity Concepts: An Inquiry into the Conceptual Fundations of Creativity Research.scott g. Isaken, Mary C. Murdock, Roger L. Firestien, Donald J. Treffinger (Ed.) *Understanding and Recognizing Creativity: The Emerge of a Discipline* (s.141-157). Norword, New Jersey: Ablex Publishing Corporation.

Kayılı, G., Kuşcu, O., & Ozdemir A. (2011). The analysis of creativity of pre-school

Kemple, K. M., Nissenberg, S. A. (2000). Nurturing creativity in early childhood education: Families are part of it. *Early Childhood Education Journal, 28*(1), 67-71.

Kim, H.J., Koo, S.S., Lee, K.C. (2015). The mediating effect of their emotional intelligence on the relationship between creative home environment of fathers and creative personality of young children. *Journal of the Korea Academia-Industrial cooperation Society, 16* (3), 1844-1852.

Kim, S., Choe, I. & Kaufman, J. C. (2019). The development and evaluation of the effect of creative problemsolving program on young children‟s creativity and character. *Thinking Skills and Creativity*, 33(3):100590.

Kline, R. B. (2005). *Principle and practice of structural equation modelling* (Second Edition). New York: The Guilford Press.

Koslinski M. C., Gomes, R. C., Rodrigues, B. L. C., Andrade, F. M., & Bartholo, T. L. (2022). Home learning environment and cognitive development during early childhood education. Educação & Sociedade, 43, 1-24 https://doi.org/10.1590/ES.249592_IN

Koslinski, M. C., & Bartholo, T. L. (2020). Desigualdades de oportunidades educacionais no início da trajetória escolar no contexto brasileiro. [Inequalities of educational opportunities at the beginning of the school career in the Brazilian context] Lua Nova, 110, 215-245. https://doi.org/10.1590/0102-215245/110.

Köyceğiz, M., Özbey, S. (2019). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların motivasyon düzeylerinin problem çözme becerileri ve öğretmenlerine ilişkin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Folklor/edebiyat, 25*(97).

Kuru Turaşlı, N. (2012). Yaratıcılığın tanımı ve kapsamı. E. Ç. Öncü, (Ed.), *Erken Çocukluk Döneminde Yaratıcılık ve Geliştirilmesi* (2-14). Ankara: Pegem Akademi.

Lee, K. H. (2005). The relationship between creative thinking ability and creative personality of preschoolers. *International Education Journal, 6*(2)194-199.

Lew, K. H. (2015). The effect of the home environment on adolescents' creativity. *Advanced Science and Techniology Letters.* 92(81-85)

Lew, K. Cho, J (2013). Creativity analysis for smart specialist of the ubiquitous era. *International Journal Of Smart Home, 7*(4), 183-194.

Li, P., Skylor Zhang, Z., Zhang Y., Zhang, J., Nunez, M. & Shi, J. (2020). From implicit theories to creative achievements: The mediating role of creativity motivation in the relationship between stereotypes, growth mindset, and creative achievement. *The Journal of Creative Behavior.* 55 (1), 199-214.

Lubart, T., Besançon, M., & Barbot, B. (2012). *EPoC evaluation of creative potential: Test and manual*. Hogrefe France.

Makhmalbaf, A. & Yi-Luen, Do E. (2007). Physıcal envıronment and creatıvıty: Comparıng chıldren′s drawıng behavıor at home and at the bookstore. *Internatıonal Assoc Lation Of Societies Of Design Research The Honkong Polytechnıc University*, 1-22.

Michel, M., & Dudek, S. Z. (1991). Mother‐child relationships and creativity. *Creativity Research Journal, 4*(3), 281-286.

Miller, B. C., Gerard, D. (1979). Family influences on the development of creativity in children: An integrative review. *Family Coordinator, 28*(3), 295-312.

MunisaxonMahkamovna, R. (2020). Challenges Of Creativity And Competence Of Children In Early Childhood Education. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*. https://doi.org/10.37547/tajssei/volume02issue10-34

Nunnally, JC. (1978). Psychometric theory.2. Baskı, McGraw-Hill, New York.

Oh, M. H., & Choi, B. G. (2006). Development of a creative home environment scale for preschool children. *Journal of the Korean Home Economics Association, 44*(1), 1-10.

Okutan, N. Ş. (2012). *Karma ve izole yaş gruplarında verilen okul öncesi eğitiminin 4-6 yaş grubu çocuklarının gelişim özellikleri ve yaratıcılık performanslarına etkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Öncü, T. (2017). Torrance Yaratıcı Düşünme Testleri-Şekil Testi aracılığıyla 12-14 yaşları arasındaki çocukların yaratıcılık düzeylerinin yaş ve cinsiyete göre

karşılaştırılması, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Sayı: 43, Ankara.

Özbey, S. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarında motivasyon ve öz düzenleme becerileri üzerine bir inceleme. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6*(65), 26-47.

Özbey, S. (2018). Okul öncesi dönem çocuklarının ahlaki değer davranışları ile motivasyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi, 5*(16), 1-15.

Özbey, S. ve Aktemur Gürler, S. (2019). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların motivasyon düzeyleri ile sosyal becerileri ve problem davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 8*(1), 587-602.

Öztunç, M. (1999). *Yaratıcı düşünme üzerine ailenin etkisi (Yüksek Lisans Tezi).* Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Pala, M. (1999). *Çocuk yuvalarında ve aileleriyle birlikte yaşayan 7-11 yaş grubu çocuklarda yaratıcılığın incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Pallant, J. (2017). *SPSS kullanma kılavuzu SPSS ile adım adım veri analizi. (S. Balcı ve B. Ahi, Çev.).* Ankara: Anı Yayıncılık.

Plucker, J., & Beghetto, R. (2004). Why creativity is domain general, why it looks domain specific, and why the distinction does not matter. In R. J. Sternberg, E. Grigorenko & J. Singer (Eds.), *Creativity from potential to realisation* (pp. 153–167). Washington, DC: American Psychological Association.

Polat, A.E. (2014). *Okul öncesi eğitim kurumlarındaki kalitenin çocuğun yaratıcılığına etkisi* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Pugsley, L., & Acar, S. (2020). Supporting creativity or conformity? Influence of home environment and parental factors on the value of children's creativity characteristics. The Journal of Creative Behavior, 54(3), 598-609.

Radwan, W. S. (2004). *Cognitive motivation and classroom environment and their relationship to creative thinking for the fourth grade students* (Master thesis). Psychology, Faculty of Education, Al-Azhar University-Gaza.

San ve Güleryüz, H. (2004). *Yaratıcı Eğitim ve Çoklu Zekâ Uygulamaları*: Ankara. Artım Yayınları.

San, G. (1985). *Sanat ve Eğitim.* Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri

San, İ. (1979). *Sanatsal Yaratma, Çocukta Yaratıcılık.* Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

San, İ. (1992). Yaratıcılık, iki düşünce biçimi ve çocuğun yaratıcı eğitimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi.* 1(12), 1301-3718.

Sayed, E. ve Mohamed, A. (2013). Gender differences in divergent thinking: Use of the test of creative thinking – drawing production on an Egyptian sample. *Creativity Research Journal, 25(2),* 222-227.

Saygın, F. (2004). *Annelere ilişkin bazı değişkenlerin 5-6 yaş çocuklarının yaratıcı düşüncelerine etkisi* ;(Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Sefertzi, E. (2000). Report produced for the EC funded Project Innoregıo: dissemination of innovation and knowledge management techniques. *Creatıvıty Journal, 10*(2), 25-32.

Selçuk, Z. ve Güner, N. (2001). *Sınıfiçi Rehberlik Uygulamaları*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Sharma, R. (2016). Effect of school and home envıronments on creatıvıty of children. *MIER Journal of Educatiniol Studies. 1*(2), 187-196.

Sıdar, R. (2011). *Bilim sanat merkezinde okuyan öğrencilerin yaratıcılıklarının problem çözme becerilerine etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi, Niğde.

Simonton, D. K. (1995). Exceptional personal influence: an integrative paradigm. The individual. *Creativity Research Journal, 8*(4), 371-376.

Sternberg, R.J. & Grigorenko, E. L. (2010). Guilford's structure of ıntellect model and model of creativity: Contributions and limitations. *Creativity Research Journal*. 13, (3&4), 309–316.

Sternberg, R.J. (1999). *Intelligence, in Encyclopedia of Creativity*, (ed.) Mark A. Runco and Steven R. Pritzker, (81-87). New York: Academic.

Sungur, N. (1997). *Yaratıcı Düşünce.* İstanbul: Evrim Yayınları.

Tabachnick, *B. G.,* & Fidell, *L. S. (*2013*). Using Multivariate Statistics (6th ed.),* Boston: Allyn

Tehlan, I.B. (2015). A comparatıve study of creativity of students ın relation to their home environment. *International Journal of Advanced Research in Management and Social Sciences, 4*, 189-197.

Tekin, M. ve Tasgın, Ö. (2008***).*** Orta öğretimde öğrenim gören spor yapan ve yapmayan öğrencilerin yaratıcılık ve çoklu zekâ alanları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi., 2*(3), 206-214.

Torrance, E. P. (1974). *The Torrance Tests of Creative Thinking-Norms-Technical Manual Research Edition-Verbal Tests, Forms A and B-Figural Tests, Forms A and B.* Princeton, NJ: Personnel Press.

Torrance, E. P., & Myers, R. E. (1970). *Creative Learning and Teaching*. New York: Dood Mead Company.

Torrance, E.P. (1972). *Guidingcreativetalent.* EnglewoodCliffs, N. J., PrenticeHall.

Türkmen, S., Özbey, S. (2018). 60-72 aylık okul öncesi dönem çocuklarının benlik algılarının bazı değişkenler ve motivasyon düzeyi ile ilişkisinin incelenmesi. *Social, Mentality and Researcher Thinkers Journal, 4*(12), 606-620.

Urban, K. K. (1995). Different models in describing, exploring, explaining and nurturing creativity in society. *European Journal for High Ability*, 6, 143-159.

Ülgen, G. (1995). *Eğitim Psikolojisi Birey ve Ögrenme*. İstanbul: Bilim Yayınları.

Üstündağ, T. (2003). *Yaratıcılığa Yolculuk*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Whiting, C. (1958). *Creative Thinking*. New York: Reinhold.

Yapıcı, M. (2004). 0-5 yaş arası çocukların yaratıcılığının geliştirilmesinde ailenin rolü. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi. 1(*1), 1-8.

Yaşar, M. C., & Aral, N. (2011). Altı yaş çocuklarının yaratıcı düşünme becerilerine sosyoekonomik düzey ve anne baba öğrenim düzeyinin etkisinin incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, 4* (1), 137-145.

Yavuzer, Y. (1999). *Yaratıcılık*. Boğaziçi Üniversitesi Matbaası, İstanbul. Yayınları.

Yenilmez, K. & Yolcu, B. (2007). Öğretmen davranışlarının yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimine katkısı. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 95-105.

Yıldız, F. Ü., & Şener, T. (2003). *Okul öncesi dönemde yaratıcılık eğitimi ve yaratıcı etkinliklerde kullanmak için materyal hazırlama I-II*. Ankara: *Nobel Yayınevi.*

Yuvacı, Z. (2017). *Okul öncesi eğitim alan 6 yaş çocuklarının yaratıcılık düzeylerinin öğretmenlerinin ve sınıf ortamlarının yaratıcılıklarına göre incelenmesi* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı, Ankara.

EKLER

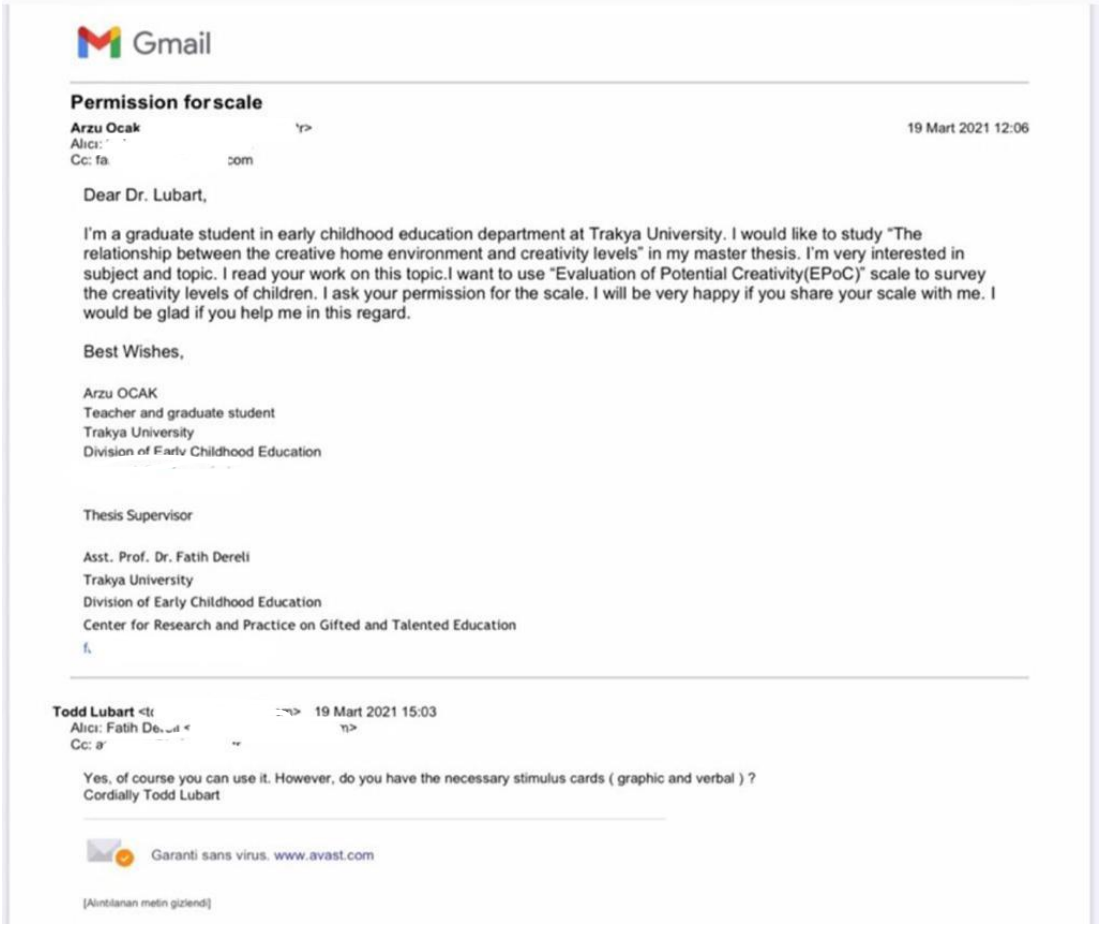
EK 1 YARATICI DÜŞÜNMEYİ ÖĞRENME MOTİVASYONU ÖLÇEĞİ

	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.Öğrenme İlgisi					
Yaratıcılık gerektiren etkinliklere ilgisi vardır.					
Yaratıcılık gerektiren etkinlikleri çok ilgi çekici bulur.					
Resim yapmayı eğlenceli bulur.					
Boyama yapmayı eğlenceli bulur.					
Yaratıcılık hakkında yeni şeyler öğrenmek onun için önemlidir.					
Yaratıcılık hakkında olan yeni şeyleri anlamak ister.					
Yaratıcı etkinliklerde kendini rahat hisseder.					
2. Öğrenme Yeterliği					
Yaratıcı etkinliklerde oldukça iyidir.					
Sınıftaki diğer çocuklara kıyasla yaratıcı etkinliklerde oldukça başarılı olur.					
Yaratıcı etkinliklere bir süreliğine katıldıktan sonra kendini oldukça yeterli hisseder.					
Yaratıcı etkinliklerde göstermiş olduğu performansından memnundur.					
Yaratıcı etkinliklerde oldukça yeteneklidir.					
Yaratıcı etkinliklerde çok iyi performans sergileyemez.					
3. Öğrenme Stresi					
Yaratıcı etkinlikleri yaparken çok gergin hisseder.					
Yaratıcı etkinlikler üzerinde çalışırken endişelidir.					
Yaratıcı etkinlikleri yaparken kendini baskı altında hisseder.					
4. Öğrenme Çabası					
Yaratıcı etkinliklerde çok çaba sarf eder.					
Yaratıcı etkinliklerde başarılı olmak için çok çaba gösterir.					
Yaratıcı etkinliklerde iyi performans göstermek onun için önemlidir.					
5. Öğrenme Zevki					
Yaratıcı etkinliklerde eğlenir.					
Yaratıcı etkinliklerden çok keyif alır.					

EK 2 YARATICI EV ORTAMI ÖLÇEĞİ

	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Çocuğumun kendi işini her zaman özgür bir şekilde yapmasına izin veriyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Çocuğumu kendi kendini anlamaya teşvik ediyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Sık sık çocuğumla müzakere ediyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Çocuğumun sorduğu soruları hep kabul edip cevaplıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Çocuğuma neden kuralların çoğuna uyum sağlanması gerektiğini izah ediyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Evde önemli kararlar verilirken çocuğumun fikirlerini yansıtma eğilimindeyim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Çocuğumla evde olup biten küçük şey olsa dahi onun fikrini de soruyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Çoğu durumda çocuğumun düşüncelerini soruyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Çocuğumun yapmak istediği konusunda kendi fikri sunma şansını veriyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Çocuğumun yapmaya çalıştığı şeye karışmadan yalnız bırakıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Bir çocuk yeni bir şeye başladığında ebeveyninden izin almak zorundadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Çocuğum ne yapacağını bilmediğinde bunu kendi başına çözebilmesi için zaman veriyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Çocuğumun maceradan zevk almasını istiyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Çocuğumu bağımsız olmaya teşvik ediyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Çocuğumun bir arkadaşıyla problem yaşadığı zaman kendi kendine çözmesine izin veriyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Evimde çocuğun ilgisini çekebilecek birçok şey mevcuttur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
İlginç ve farklı misafirler sık sık evime gelir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Entelektüel alanla ilgilenirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Çocuğumun çalışmaları, eserlerini sık sık evde sergilerim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Çocuğuma diğer yetenekli yetişkinlerle etkileşime girmesi için birçok fırsat veriyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Nadir şeyleri arayıp bulup çocuğuma gösteriyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Çocuğuma çeşitli deneyimler yaşatmaya çalışıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Çocuğumu benden farklı fikirleri ve değerleri olan diğer yetişkinlerden veya akrabalardan uzak tutmaya çalışıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Çocuğuma her zaman yeni aktiviteler öneriyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Her zaman yeni şeyleri denemeye çalışıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Ev ödevi yapması için çocuğuma baskı yapma eğilimindeyim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Çocuğuma nasıl davranacağını vurgulayarak söylüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Evimde uygulanan çok kural mevcuttur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Çocuklarımın televizyon izlemesini kesinlikle kontrol ediyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Çocuğumun yanlış yapar yapmaz hemen söyleme eğilimindeyim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Çocuğuma birtakım kuralları vurguluyorum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Çocuğumun bütün konuda en iyisi olmasının en önemli konu olduğunu düşünüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

EK 3 YARATICILIK POTANSİYELİNİN ÖLÇÜLMESİ TESTİ UYGULAMA İZNİ

Gmail

Permission for scale

Arzu Ocak 19 Mart 2021 12:06
Alıcı:
Cc: fa com

Dear Dr. Lubart,

I'm a graduate student in early childhood education department at Trakya University. I would like to study "The relationship between the creative home environment and creativity levels" in my master thesis. I'm very interested in subject and topic. I read your work on this topic.I want to use "Evaluation of Potential Creativity(EPoC)" scale to survey the creativity levels of children. I ask your permission for the scale. I will be very happy if you share your scale with me. I would be glad if you help me in this regard.

Best Wishes,

Arzu OCAK
Teacher and graduate student
Trakya University
Division of Early Childhood Education

Thesis Supervisor

Asst. Prof. Dr. Fatih Dereli
Trakya University
Division of Early Childhood Education
Center for Research and Practice on Gifted and Talented Education

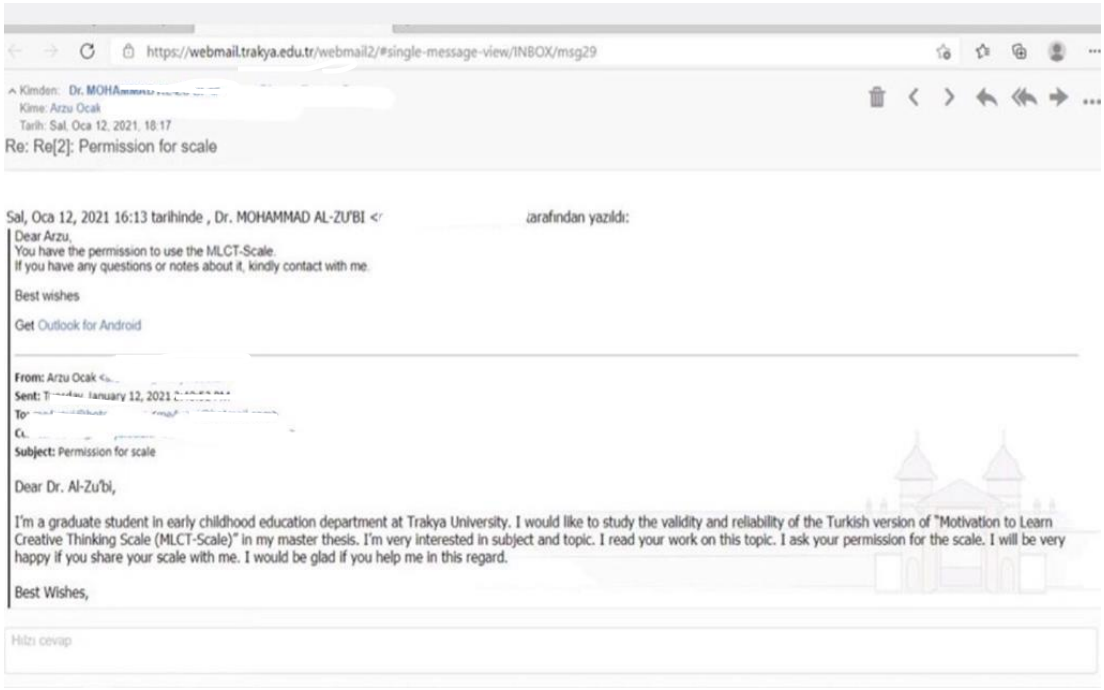
Todd Lubart 19 Mart 2021 15:03
Alıcı: Fatih
Cc:

Yes, of course you can use it. However, do you have the necessary stimulus cards (graphic and verbal) ?
Cordially Todd Lubart

Garanti sans virus. www.avast.com

[Alıntılanan metin gizlendi]

EK 4 YARATICI DÜŞÜNMEYİ ÖĞRENME MOTİVASYONU ÖLÇEĞİ İZNİ

https://webmail.trakya.edu.tr/webmail2/#single-message-view/INBOX/msg29

Kimden: Dr. MOHA
Kime: Arzu Ocak
Tarih: Sal, Oca 12, 2021, 18:17

Re: Re[2]: Permission for scale

Sal, Oca 12, 2021 16:13 tarihinde , Dr. MOHAMMAD AL-ZU'BI < tarafından yazıldı:

Dear Arzu,
You have the permission to use the MLCT-Scale.
If you have any questions or notes about it, kindly contact with me.

Best wishes

Get Outlook for Android

From: Arzu Ocak
Sent: January 12, 2021
To:
Cc:
Subject: Permission for scale

Dear Dr. Al-Zu'bi,

I'm a graduate student in early childhood education department at Trakya University. I would like to study the validity and reliability of the Turkish version of "Motivation to Learn Creative Thinking Scale (MLCT-Scale)" in my master thesis. I'm very interested in subject and topic. I read your work on this topic. I ask your permission for the scale. I will be very happy if you share your scale with me. I would be glad if you help me in this regard.

Best Wishes,

Hızlı cevap

EK 5 ETİK KURUL ONAYI

Evrak Tarih Sayısı: 27.05.2021-62148

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Başkanlığı

Sayı : E-29563864-050.04.04-62148 27.05.2021
Konu : Kararlar

Sayın Dr. Öğr. Üyesi Fatih DERELİ

Danışmanlığını yaptığınız, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Yüksek Lisans Programı öğrencisi Arzu OCAK'ın araştırması ile ilgili yapmış olduğunuz başvuru, Trakya Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun 26.05.2021 tarihli toplantısında alınan 05/39 numaralı kararı ile uygun görülmüştür.

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Ayhan GENÇLER
Başkan

Ek:Etik Kurul Kararı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Belge Doğrulama Kodu: [illegible] Pin Kodu: 63032 Belge Takip Adresi: https://www.turkiye.gov.tr/trakya-universitesi-ebys
Adres: Trakya Üniversitesi Rektörlüğü Balkan Yerleşkesi 22030 Edirne
Telefon: [illegible] Faks: [illegible]
e-Posta: [illegible]@trakya.edu.tr Web: http://www.trakya.edu.tr/
Kep Adresi: [illegible]@hs01.kep.tr
Bilgi için: Ceyda DÜKSEN
Unvan: Sekreter

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU

Oturum Sayısı: 2021/05
KARAR NO: 2021.05.39 **Karar Tarihi: 26.05.2021**

Akademik Danışmanlığını Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Dr.Öğr.Üyesi Fatih DERELİ'nin yaptığı, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Yüksek Lisans Programı öğrencisi Arzu OCAK tarafından, Trakya Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nda değerlendirilmek üzere gönderilen "Erken Çocukluk Döneminde Yaratıcılık Düzeylerinin Yaratıcı Ev Ortamına ve Yaratıcı Düşünmeyi Öğrenme Motivasyonuna Göre İncelenmesi" başlıklı araştırma dosyası incelenmiştir. Araştırmanın; gerçekleştirilmesinde etik bilimsel standartlar açısından sakıncalı bulunmadığına mevcudun oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Aytan GENÇLER
Başkan
Araştırma ile ilişkisi ☐var ☒yok
Toplantı Katılım ☒evet ☐hayır

Prof. Dr. Rıdvan CANİM
Üye
Edebiyat Fakültesi
Araştırma ile ilişkisi ☐var ☐yok
Toplantı Katılım ☐evet ☒hayır

Prof. Ahmet Hamdi ZAFER
Üye
Devlet Konservatuvarı
Araştırma ile ilişkisi ☐var ☐yok
Toplantı Katılım ☐evet ☒hayır

Prof. Mustafa TÜZÜN
Üye
Güzel Sanatlar Fakültesi
Araştırma ile ilişkisi ☐var ☒yok
Toplantı Katılım ☒evet ☐hayır

Prof. Dr. Cem ÇUHADAR
Üye
Eğitim Fakültesi
Araştırma ile ilişkisi ☐var ☒yok
Toplantı Katılım ☒evet ☐hayır

Doç. Dr. Abdullah İLGAZ
Üye
Roman Dili ve Kültürü Arş.Enst.
Araştırma ile ilişkisi ☐var ☒yok
Toplantı Katılım ☒evet ☐hayır

Doç. Dr. Ahmet Emre DAĞTAŞOĞLU
Üye
İlahiyat Fakültesi
Araştırma ile ilişkisi ☐var ☒yok
Toplantı Katılım ☒evet ☐hayır

EK 6 YARATICILIK POTANSİYELİNİN ÖLÇÜLMESİ TESTİ EĞİTİMİ

Sayın. Arzu OCAK

Trakya Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi (TÜBAP) tarafından 2019/71 proje numarası ile desteklenen "Özel *Yetenekli Öğrencilerin Eğitiminde Hedef 2023*" isimli proje kapsamında 5-7 Nisan 2019 tarihleri arasında Prof. Dr. Taisir Subhi YAMİN tarafından verilen konferans ve çalıştaya katılımınız için teşekkür ederiz.

Dünya Üstün Zekalılar Birliği Önceki Başkanı
Uluslararası Eğitimde İnovasyon Merkezi Direktörü
Prof. Dr. Taisir Subhi YAMİN

Trakya Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dekanı
Prof. Dr. Sevinç SAKARYA MADEN

Proje Yürütücüsü
Doç. Dr. Eylem BAYIR

EK 7 MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI ARAŞTIRMA İZNİ

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-20-27982832 08/07/2021
Konu : Anket ve Araştırma İzni (Arzu OCAK)

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi.
b) Trakya Üniversitesinin 22.06.2021 tarihli ve 72956 sayılı yazısı.
c) Müdürlüğümüz Araştırma ve Anket Komisyonunun 07.07.2021 tarihli tutanağı.

Araştırma Konusu	: Yaratıcı Ev Ortamının ve Yaratıcı Düşünmeyi Öğrenme Motivasyonlarının Çocukların Yaratıcılıklarına Etkisi
Araştırma Türü	: Anket
Araştırma Yeri	: İstanbul
Araştırma Kişiler	: Anaokulu Öğretmen, Öğrenci, Velileri
Araştırmanın Süresi	: 2020 - 2021 Eğitim ve Öğretim Yılı

Yukarıda bilgileri verilen araştırmanın; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa aykırı olarak kişisel veri istenmemesi, öğrenci velilerinden açık rıza onayı alınması, yüz yüze eğitime geçmiş olan kurumlarımızda, Covid-19 tedbirlerinin araştırmacı ve ilgili kurum idarelerince alınması, bilimsel amaç dışında kullanılmaması, bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun kamuoyuyla paylaşılmaması ve araştırma bittikten sonra 2 (iki) hafta içerisinde Müdürlüğümüze gönderilmesi, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde, ilgi (a) genelge esasları dâhilinde uygulanması kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
08/07/2021
Dr. Hasan Hüseyin CAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:
1- İlgi (b) Yazı ve Ekleri (9 Sayfa)
2- İlgi (c) Tutanak (1 Sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres	: Binbirdirek Mah. İmran Öktem Cad. No: 1 Sultanahmet Fatih İstanbul	Belge Doğrulama	: https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys
Telefon	: 0212 384 36 30	Bilgi İçin	: Aykut ÇELİK
E-posta	: stratejigelistirme34@meb.gov.tr	Unvanı	: Büro Hizmetleri
Kep Adresi	: meb@hs01.kep.tr	İnternet Adresi	: http://istanbul.meb.gov. tr/

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evrakdogrulama.meb.gov.tr adresinden 41b3-49ef-3f5e-834b-8586 kodu ile teyit edilebilir.